

Veiligheidsagenda Utrecht 2023–2026

Voor een veilige en leefbare stad

Gemeente Utrecht

Utrecht.nl/
Veiligheidsbeleid

Voorwoord

Utrecht is een populaire, bruisende stad die volop kansen en mogelijkheden biedt. Een stad met een rijke historie, die we ook voor de komende generaties Utrechters willen behouden. Dat vraagt wat op heel veel fronten. Op het gebied van inrichten openbare ruimte en groen, van cultuur, onderwijs, wonen, welzijn, ondernemen en op het gebied van openbare orde en veiligheid.

Als burgemeester ben ik verantwoordelijk voor de veiligheid van de stad. Ik wil dat iedereen veilig kan opgroeien in onze stad. Dat iedereen kans heeft een mooie toekomst tegemoet te gaan en zich beschermd voelt door de overheid. Dat geldt voor alle Utrechters, jong en oud, Utrechters die hier nog maar net of al heel lang wonen, die hier werken, naar school of de universiteit gaan of hier komen om te sporten of uit te gaan.

Sinds mijn start in Utrecht heb ik gemerkt dat we er als bestuur en gemeentelijke organisatie niet alleen voor staan in deze stad. Er heerst in Utrecht grote verbondenheid tussen partners in alle delen en lagen van de stad om problemen samen aan te pakken en op te lossen. Ook bij het opstellen van deze Veiligheidsagenda hebben we naar meer dan alleen het thema veiligheid gekeken. De veiligheidsproblematiek wordt namelijk steeds complexer, óók door de veelheid aan partners en doelgroepen in de stad. We nemen input mee uit de netwerken in de wijken, we hebben geluisterd naar de deelnemers bij de participatiebijeenkomsten in de stad in juni, naar onze collega's binnen de gemeente en onze partners van politie en OM.

We zien allemaal dat de groei van onze stad ook een groei van de omvang en complexiteit van de veiligheidsproblematiek met zich meebrengt. In toenemende mate zien we het effect van internationale en nationale ontwikkelingen terug in onze eigen straten. Het aantal openbare orde vraagstukken groeit substantieel, zoals het aantal demonstraties, de druk op de wijken door toenemende overlast, ongeregeldheden rondom voetbalwedstrijden en (oproepen tot) rellen.

Ook de ongewenste (financiële) inmenging van de onderwereld in de bovenwereld, het kraken van panden en het bewaken en beveiligen van objecten vereisen extra inzet. Daarnaast blijft de problematiek van verwarde personen onze aandacht vragen. Door de extramuralisering en bezuinigingen op de GGZ-zorg, zien we meer mensen op straat die overlast of risicovolle situaties voor henzelf of anderen veroorzaken. Tot slot zorgt de online wereld, naast de onbeperkte mogelijkheden, voor risico's en gevaren voor onze openbare orde en veiligheid. We moeten onze stad ook online weerbaar maken en voorbereid zijn op digitale crises en opruiing.

In ons coalitieakkoord 2022–2026 staat dat veiligheid een eerste levensbehoefte is. In een veilige omgeving ben je gezonder en heb je meer perspectief op een goede toekomst. Het college zoekt naar de juiste balans tussen preventief werken en perspectief bieden waar dat kan en hard optreden waar het moet. Op basis van deze uitgangspunten en de actuele trends en ontwikkelingen zien we de volgende vier prioriteiten voor de Veiligheidsagenda 2023–2026: veiliger wijken, tegengaan excessen door maatschappelijke onrust, tegengaan ontwrichtende effecten van drugsgerelateerde criminaliteit en vergroten digitale veiligheid en online weerbaarheid.

In dit document worden deze prioriteiten nader uitgewerkt en onderbouwd. We gaan ons uiterste best doen ze te realiseren. Natuurlijk betekent dat dat we soms keuzes moeten maken of op basis van de actualiteit zaken moeten bijstellen. Maar we doen dit alles niet alleen, maar samen met u en met onze partners in de stad. Zodat wij samen op een navolgbare en open manier kunnen bouwen aan een veilige en leefbare stad met gelijke kansen voor iedereen, een stad ook die een gezond perspectief biedt aan onze jongeren.

Sharon Dijksma
Burgemeester van Utrecht

Inhoudsopgave

1. Inleiding **4**

2. Trends en prioriteiten **6**
2.1 Trends 6
2.2 Prioriteiten 9

3. Uitwerking **10**
3.1 Veiliger wijken 10
3.2 Tegengaan excessen door maatschappelijke onrust 14
3.3 Tegengaan ontwrichtende effecten van drugsgerelateerde criminaliteit 17
3.4 Vergroten digitale veiligheid en online weerbaarheid 19

4. Verantwoording, communicatie en financiën **22**
4.1 Voortgang en beoogd effect 22
4.2 Communicatie 23
4.3 Financiële paragraaf 23

Bijlage 1 – Infographic ontwikkelingen Veiligheid in Utrecht 24
Bijlage 2 – Overzicht aanverwante nota's 27

Inleiding

Het Integraal Veiligheidsplan

Een veilige en leefbare stad voor onze inwoners, ondernemers en bezoekers. Daar werken wij als gemeente Utrecht aan. Dat doen we door te werken aan een goede sfeer op straat en door overlast, criminaliteit, (openbare orde) incidenten of crises te voorkomen, te beperken en te beheersen. In ons Integraal Veiligheidsplan staan de doelen die we op het terrein van de veiligheid nastreven. De gemeenteraad stelt eens in de vier jaar het Integraal Veiligheidsplan opnieuw vast[1]. Het huidige Integraal Veiligheidsplan van de gemeente Utrecht loopt tot en met 2022.

In afstemming met politie en Openbaar Ministerie (OM) en met inbreng van de inwoners en ondernemers tijdens participatieavonden hebben we een nieuw Integraal Veiligheidsplan Utrecht 2023–2026 (IVP) opgesteld. We noemen dat de ‘Veiligheidsagenda 2023–2026’, omdat we het als koers voor de komende vier jaar vaststellen en niet als uitputtende beschrijving van wat we de komende vier jaar allemaal doen. We stellen enkele ambities centraal de komende periode en het is daarbij lastig om precies te voorspellen hoe ‘veiligheid’ zich de komende vier jaar verder zal ontwikkelen. Veiligheidsproblematiek wordt steeds complexer, óók door de veelheid aan partners en doelgroepen in de stad. Bovendien zal door de groei(spurt) van onze stad de druk op de veiligheid en leefbaarheid eerder toe- dan afnemen. Eén van de ambities betreft het voortvarend verder uitvoeren van de eind 2021 vastgestelde nota ‘Grenzen Stellen, Perspectief bieden’.

1 Grondslag: artikel 38b van de Politiewet (link)

1

De Staat van de Stad

Utrecht is een bruisende stad vol kansen en mogelijkheden. Een stad waar veel mensen wonen en werken en relatief veel jongeren opgroeien en willen studeren, en die voorlopig blijft groeien. In 2028 verwachten we dat Utrecht 400.000 inwoners telt[2]. Ook de veiligheidsposten en -diensten in de stad groeien middels de Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040 mee met Utrecht. We hebben de verantwoordelijkheid om deze mooie stad voor al die inwoners ook de komende jaren veilig èn leefbaar te houden. Een uitdaging in een tijd waarin veel onzeker en onvoorspelbaar is. We zien dat (wereldwijde) maatschappelijke ontwikkelingen en crises ingrijpende effecten hebben op de manier waarop we met elkaar omgaan en dat deze soms leiden tot frustratie en onbehagen naar de overheid en naar elkaar. Denk hierbij aan de coronapandemie, de stikstofcrisis, de vluchtelingenopvang en wereldwijde geopolitieke spanningen. Zorgwekkende ontwikkelingen waar we rekening mee houden in ons veiligheidsbeleid.

Een veilige en leefbare stad voor onze inwoners, ondernemers en bezoekers. Daar werken wij als gemeente Utrecht aan.

2 Bevolkingsprognose – Gemeente Utrecht, 2021 (link)

Prioriteiten en reguliere werkzaamheden

Deze agenda is geen uitputtend overzicht van alles wat we doen voor een veilige en leefbare stad, maar zet de hoofdlijnen en prioriteiten op een rij. Uiteraard blijft de burgemeester zich vanuit haar OOV-portefeuille onverminderd inzetten op de reguliere werkzaamheden. Zoals de wettelijke taken op het gebied van crisisbeheersing en huisverboden, het faciliteren van demonstraties en het voorkomen van en preparatie op openbare ordeverstoringen met de driehoekspartners en de voorbereiding van de inzet van de bestuurlijke maatregelen in het kader van openbare orde. Dat geldt ook voor het werk aan de aanpak van jeugdgroepen die overlast veroorzaken, woonoverlast, de terugkeer van ex-gedetineerden in de samenleving, veiligheid rondom voetbalwedstrijden, onderzoeken in het kader van de wet Bibob, afstemming van werkprocessen met partners als het Jongerenwerk, politie en Openbaar Ministerie, Zorg- en Veiligheidshuis Regio Utrecht, het Regionaal Expertise Centrum Midden-Nederland (RIEC) en de Veiligheidsregio Utrecht (VRU). We laten deze belangrijke en continu aandacht vragende onderwerpen in de Veiligheidsagenda 2023–2026 buiten beschouwing. Als nodig komen ze in separate plannen of brieven in de raad aan de orde (zie bijlage 2).

We zien de volgende prioriteiten voor de Veiligheidsagenda 2023–2026:

- veiliger wijken
- tegengaan excessen door maatschappelijke onrust tegengaan ontwrichtende effecten van drugsgerelateerde criminaliteit
- vergroten digitale veiligheid en online weerbaarheid

Deze prioriteiten worden in hoofdstuk 3 verder toegelicht.

Trends en prioriteiten

Veiligheid is een eerste levensbehoefte. In een veilige omgeving ben je gezonder en heb je meer perspectief op een goede toekomst. Aldus is het belang van veiligheid verwoord in het coalitieakkoord 2022–2026. De ambitie in deze Veiligheidsagenda sluit daarop aan: *werken aan een veilige en leefbare stad voor iedereen.* De gemeente zet zich samen met partners in om veiligheidsproblemen zoveel mogelijk te voorkomen, in de kiem te smoren of een duurzame oplossing te vinden. Ook blijven we inzetten op de versterking van de samenwerking tussen het veiligheids- en zorgdomein. We zien de volgende trends en prioriteiten in de veiligheids-problematiek in onze stad.

2.1 Trends

Van high impact crime naar hidden impact crime

De veiligheidsproblematiek is de afgelopen jaren drastisch veranderd. Al twee decennia daalt de traditionele aangiftecriminaliteit (denk aan woning-inbraak, fietsendiefstal, autokraak, enz.). Volgens de Veiligheidsmonitor van 2021 is tussen 2012 en 2021 het aantal mensen van 15 jaar of ouder dat naar eigen zeggen slachtoffer werd van traditionele criminaliteit met 43 procent gedaald[3]. Voorheen was criminaliteit zichtbaar en had impact op slachtoffer en omgeving (high impact crimes), maar tegenwoordig is veel criminaliteit minder zichtbaar. In deze video legt het CBS het mysterie van deze verdwenen criminaliteit uit. En toch hebben de veiligheidspartners het drukker dan ooit. Dat komt doordat criminaliteit een ander karakter heeft gekregen: het is minder zichtbaar, het is complexer en over slachtoffers en

3 Veiligheidsmonitor 2021 – CBS, 2021 (link)

de aantallen is minder bekend[4]. We spreken dan ook wel van hidden impact crimes. Dat geldt met name voor de vraagstukken die de laatste jaren vaker voorkomen: maatschappelijke onrust en polarisatie, digitale criminaliteit en georganiseerde criminaliteit en de zichtbare ontwrichtende effecten daarvan op de samenleving, zoals liquidaties, bedreigingen en het ronselen van kwetsbare jongeren (oftewel ondermijning, vooral gerelateerd aan drugscriminaliteit)[5]. Verborgen en ondermijnende vraagstukken met grote gevolgen voor de samenleving en de leefbaarheid in de stad. We baseren ons op data, gesprekken met en inzichten van professionals en wetenschappers. En dat terwijl de zichtbare criminaliteit als woninginbraak en straatroven zeker niet weg zijn (zie infographic in bijlage 1). Ook moeten we oog houden voor onderliggende oorzaken, die (georganiseerde) criminaliteit in de kaart speelt, zoals armoede, kansenongelijkheid, schulden en dalend vertrouwen in de overheid.

Groeiende complexiteit

Veiligheidsproblematiek kent meestal meerdere oorzaken, heeft vaak een internationaal karakter, de aanpak vraagt grote technische of procesmatige expertise en er zijn veel partijen bij betrokken. Veiligheidsproblemen kunnen zich altijd en overal voordoen. In onze stad zien we een toename van het aantal veiligheidsincidenten en ze worden ook vaak groter en complexer. Dit komt, behalve door de groei van de stad, ook door spanningen van buiten de stad. In toenemende mate zien we het effect van internationale en nationale ontwikkelingen terug op straat. Zelfs geopolitieke ontwikkelingen zijn in toenemende mate vrijwel direct voelbaar en zichtbaar in de stad, in de vorm van dreigingsincidenten, demonstraties en/of vluchtelingenstromen. Dit alles maakt dat de veiligheidsproblematiek complexer is geworden.

Ook is er op sommige plekken in de wijken sprake van meer incidenten en spanningen. Dit gaat van burenoverlast of geluidsoverlast tot overlast van personen met onbegrepen en risicovol gedrag. We zien meer mensen op straat die overlast of risicovolle situaties voor henzelf of anderen veroorzaken. Overlast van criminele activiteiten zien we terug in een toenemend aantal geweldsincidenten, zoals explosieven bij woningen, plofkraken, steekpartijen en dreiging op individuele personen. We signaleren ook een groeiende radicalisering en polarisatie tussen diverse groepen mensen in de stad, dat soms tot hardnekkige problemen in de wijken leidt.

Het aantal openbare orde vraagstukken groeit substantieel en dat zie je in de toename van demonstraties[6], ongeregeldheden rondom voetbalwedstrijden, terroristische dreigingen en (dreigende) rellen. Ook het kraken van panden, bewaken en beveiligen van objecten en de ongewenste (financiële) inmenging van de onderwereld in de bovenwereld, vereisen extra inzet. Tot slot zorgt de online wereld, met zijn onbeperkte mogelijkheden, voor risico's en gevaren voor onze openbare orde.

Complicerend zijn ook onzichtbare, maar op sommige momenten voelbare, scheidslijnen die dwars door onze samenleving lopen. Tussen online en offline, maar ook bijvoorbeeld tussen lage en hogere inkomensgroepen. Via social media wordt informatie snel gedeeld en een groeiende groep mensen maakt zich zorgen over ontwikkelingen op het gebied van klimaat, gezondheid, wonen, economie of vluchtelingen. Zij voelen zich niet gehoord en verliezen het vertrouwen in de overheid en instituten om met oplossingen te komen. De maatschappelijke onrust wordt zichtbaar in groeperingen die tegenover elkaar staan, in een verscherping van het maatschappelijk debat en bij demonstraties die ontaarden in ongeregeldheden. Terwijl vertrouwen in de politiek tegenwicht kan bieden aan deze maatschappelijke onrust, is dit vertrouwen de afgelopen jaren juist afgenomen (Eysink Smeets, 2022).

Het digitale domein speelt, zeker sinds de coronapandemie, een steeds grotere rol in de veiligheidsproblematiek. We zijn meer en meer afhankelijk geworden van digitale middelen en de fysieke en digitale wereld zijn sterker met elkaar verweven geraakt. Met deze afhankelijkheid, nam ook de kwetsbaarheid toe. Daar maken criminelen misbruik van, wat zich manifesteert in een toename van digitale criminaliteit. De politie Midden-Nederland signaleert bovendien dat internetcriminelen jonger en gewelddadiger worden. We zien daarnaast dat er steeds vaker online sentimenten ontstaan, die kunnen leiden tot ordeverstoringen in de (Utrechtse) openbare ruimte. Dit alles maakt de lokale samenleving kwetsbaar.

Aandachtspunten

Kansengelijkheid

De stad groeit en dit brengt naast kansen ook uitdagingen met zich mee. De vraag naar (huur- en koop-) woningen overstijgt het aanbod, terwijl de prijzen van koopwoningen en huurtarieven nog nooit zo hoog zijn geweest. De kosten voor dagelijks levensonderhoud, zoals energie en levensmiddelen, worden steeds hoger. Steeds meer mensen hebben moeite om rond te komen en armoede maakt de drempel naar criminaliteit lager. In het coalitieakkoord 2022–2026 is oog voor deze ontwikkelingen die groeiende ongelijkheid binnen de stad veroorzaken. Deze ontwikkelingen kunnen leiden tot gezondheidsachterstanden, verminderde opleidingskansen, vatbaarheid voor criminele verleidingen tot aan dakloosheid en toenemend wantrouwen in de overheid. We vinden het belangrijk de afstand tussen kansrijk en kansarm te verkleinen. Vanuit het principe van ongelijk investeren voor gelijke kansen richten we ons samen met onze partners in de stad op Utrechters en wijken/buurten waar de problematiek het meest urgent is.

4 Naar verwachting zijn er door een lage melding- en aangiftebereidheid veel dark numbers (niet-geregistreerde criminaliteit).
5 Afscheidsrede 'Hoe veilig verder!?' van prof. Hans Boutellier, 2019.
6 Het aantal demonstraties is de afgelopen vijf jaar bijna verdubbeld (bron: gem. Utrecht, OOV zie Infographic in bijlage 1).

Jeugd en jongvolwassenen
Het betrekken van ouders is essentieel bij het voorkomen en doorbreken van criminele carrières onder jongeren. Opvoeding, het stellen van regels, de mate van toezicht en betrokkenheid van ouders met de leefwereld van hun zoon of dochter is zowel een belangrijke risico- als beschermende factor. Ouders hierin handvatten geven waardoor zij signalen van criminele activiteiten herkennen en hierop kunnen handelen zijn daarom onderdeel van onze aanpak.

We doen dit onder meer via het onderwijs met voorlichtingen aan ouders en het werken aan meer ouderbetrokkenheid op dit onderwerp, bijvoorbeeld vanuit onderwijsprogramma Kapot Sterk. Daarnaast zorgen we ervoor dat het onderwerp in bestaande oudertrainingen is opgenomen. Samen met partners als het Dock, Al Amal en JoU organiseren we in Utrecht moeder- en vadertrainingen. Deze trainingen gaan over de ondermijnende wereld van drugscriminaliteit, hoe jongeren worden geronseld en wat ouders hier tegenover kunnen stellen.

Vanuit de PGA-aanpak wordt systeemgericht gewerkt. Ouders worden intensief bij dit traject betrokken. Vanuit deze aanpak kunnen interventies worden ingezet zoals We All. Dit project biedt levensloop bestendige hulp- en ondersteuning aan jongvolwassenen in de PGA met een licht verstandelijke beperking. We All betrekt nadrukkelijk de ouders (en broertjes en zusjes) in de aanpak wat duidelijk een positief effect heeft op het weer op de rails krijgen van jongeren. Verder starten we vanuit de PGA-aanpak met een oudertraining. In deze training ontmoeten ouders elkaar, is er ruimte voor het delen van ervaringen en worden aan ouders handvatten geboden.

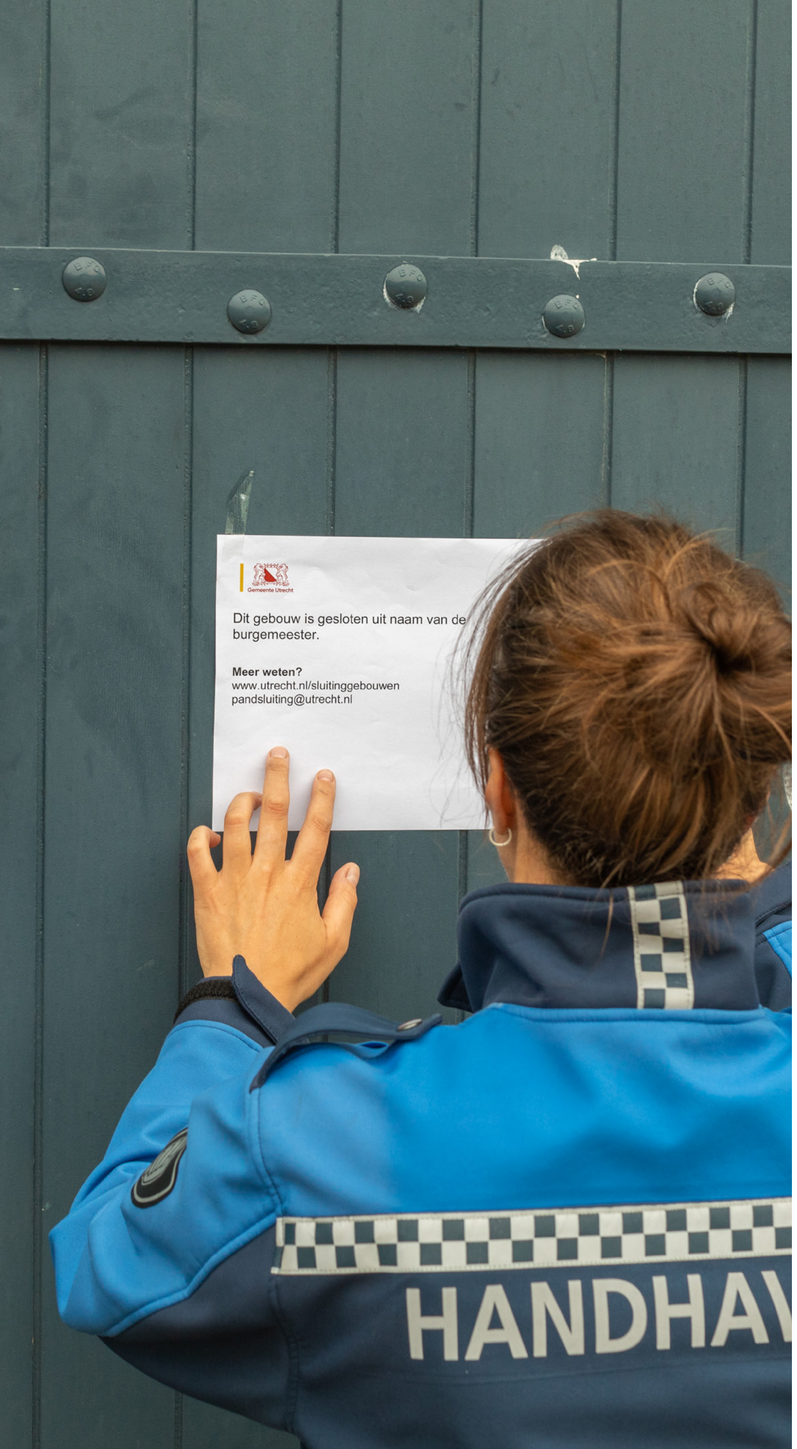
Weerbaarheid vergroten
Weerbare mensen kunnen voor hun eigen wensen, grenzen en behoeften opkomen en houden daarbij over het algemeen rekening met wensen, grenzen en behoeften van een ander. Met verschillende programma's en interventies zetten we samen met onze partners in op het verhogen van de weerbaarheid van bewoners en ondernemers, van de gemeentelijke organisatie en de partners waarmee we werken in de stad. Dit doen we door bewustwording voor criminele fenomenen te vergroten en door handelingsperspectief te bieden. Het vergroten van weerbaarheid is ook van belang als het gaat om (potentiële) slachtoffers en daders van criminaliteit in de stad. Het verhogen van de weerbaarheid loopt als een rode draad door de verschillende prioriteiten in deze Veiligheidsagenda. Of het nu gaat om digitale weerbaarheid tegen eenzijdige beïnvloeding, om weerbaarheid tegen de verlokkingen van criminele verdienmodellen of om weerbaarheid bij groepsgedrag.

"Oudere jongens laten sommige misdrijven liever plegen door minderjarigen, omdat die een lagere straf krijgen" - Martin Nanninga, Politie, 2022

Grensoverschrijdend gedrag
Grensoverschrijdend gedrag, daarvoor hebben we wetten en handhaving. Er is ook gedrag dat niet strafbaar is, maar wat we graag ter discussie willen stellen omdat het door veel mensen als ongewenst wordt ervaren. Gedrag wat veelal wordt vertoond, maar ook getolereerd, omdat *'het er nu eenmaal bij hoort'*. Wij, en veel inwoners van de stad, hebben aangegeven dit gedrag niet langer acceptabel te vinden. Veelal is een cultuurverandering nodig om deze problemen grondig aan te pakken. Wij willen aanjager zijn van deze cultuurverandering. Dit doen we in samenspraak met partners door bewustwording te vergroten en indien nodig grenzen te stellen en op te treden als deze grenzen worden overtreden. Deze cultuurverandering kan bij diverse ambities terugkomen. Graag willen we het gesprek aangaan in de stad over straatintimidatie, drugsgebruik, online aangejaagde ordeverstoringen en een vuurwerkvrije jaarwisseling.

Informatie- en risicogestuurd werken
We analyseren kwantitatieve en kwalitatieve data en vertalen deze naar indicatoren, trends of patronen. Op basis van deze (digitale) informatie en waargenomen risico's nemen we gericht actie, grijpen we in op hotspots en risicovolle tijdstippen of ontwikkelen we beleid op kwetsbare gebieden, branches en doelgroepen. Deze manier van werken maakt het mogelijk om beleid te monitoren en flexibel bij te sturen als de geanalyseerde informatie daar aanleiding voor geeft. We gaan daarbij zorgvuldig om met informatie, hebben oog voor privacy, ethiek en risico's van onbedoeld profileren.

2.2 Prioriteiten

Op basis van data, professionele inzichten en wetenschappelijke onderzoeken zien we dat de veiligheidsproblematiek verandert. Ook de komende jaren hebben de hiervoor beschreven ontwikkelingen en aandachtspunten impact. We leven in een onzekere tijd. Veiligheid en leefbaarheid zijn onverminderd basisvoorwaarden voor alle Utrechtse inwoners, ondernemers en bezoekers. Het behoud van het reguliere veiligheidswerk vraagt inzet en flexibiliteit. We stellen prioriteiten vast, maar blijven ook aandacht houden voor de ‘traditionele thema’s’ en bouwen flexibiliteit in, want er moet voldoende ruimte zijn om te kunnen meebewegen met actuele ontwikkelingen of problematieken.

Op basis van de ambitie, trends en ontwikkelingen stellen we de volgende prioriteiten:

- veiliger wijken
- tegengaan excessen door maatschappelijke onrust
- tegengaan ontwrichtende effecten van drugsgerelateerde criminaliteit
- vergroten digitale veiligheid en online weerbaarheid

Risico’s voor de uitvoering

- Beschikbare capaciteit bij de gemeente en de partners. Er zijn zorgen over beschikbare capaciteit bij de gemeente en over personeelstekort bij de politie, het OM en de rechtbank. Daarnaast zijn bij zorgpartners en de Jeugdbescherming personeelstekorten structureel en zorgelijk. We leven in een tijd waarin de opgave groot is, het aanbod op de arbeidsmarkt zeer krap is en de budgetten beperkt zijn. Samen werken we aan deze Veiligheidsagenda. Capaciteitstekorten hebben echter wel gevolgen voor de uitvoeringskracht.
- Een tekort aan (sociale) woonruimte en knelpunten in het snel beschikbaar stellen van passende (verblijfs)zorg wanneer dit vanuit een veiligheidsbelang belangrijk is (bijvoorbeeld als een persoon met onbegrepen gedrag een gevaar voor zichzelf en/of voor de omgeving is).
- Nieuwe crises die veel van onze capaciteit vragen, zoals dit het geval was bij de coronapandemie, de effecten van de oorlog in de Oekraïne en de crisis in de vluchtelingenopvang.
- Een laatste belangrijke randvoorwaarde voor het slagen van onze ambities is dat we als één overheid optreden. Bestaande wet- en regelgeving beperkt in sommige gevallen informatiedeling en verdere samenwerking. Dit speelt bij meerdere thema’s, waaronder georganiseerde en ondermijnende criminaliteit en radicalisering, extremisme en geweld.

Kortom: we zien risico’s voor het uitvoeren van maatregelen die nodig zijn om te blijven werken aan een veilig en leefbare stad. Hierover blijven wij het gesprek met het Rijk en onze partners voeren.

Uitwerking

3.1 Veiliger wijken

Wat zien we?
Utrecht heeft tien wijken. Iedere wijk en buurt in Utrecht heeft kenmerkende kwetsbaarheden en kansen op het gebied van leefbaarheid en veiligheid en in de wijken en buurten is de aanpak van (on)veiligheid vaak zichtbaar en merkbaar voor bewoners in verschillende uitingsvormen Denk aan hardnekkige jeugdoverlast, ongeregeldheden na een evenement, excessief geweld als gevolg van drugsgerelateerde criminaliteit, of een langlopende woonoverlastsituatie. In wisselende intensiteit heeft criminaliteit merkbaar effect op buurtbewoners en ondernemers.

De groei van de stad levert een grote druk op de openbare ruimte: de inzet van toezichthouders en BOA's blijft onmisbaar waar het gaat om ergernissen als afval of om het aanspreken op maatschappelijk onwenselijk gedrag. Toenemende drukte uit zich onder andere ook in een stijgend aantal bewonersmeldingen. In sommige wijken zijn de problemen die de groeiende stad met zich meebrengt duidelijker merkbaar dan in andere. De afgelopen jaren zijn er meer mensen die minder buitenruimte samen moeten delen. We zien dat op sommige plekken verschillende vormen van overlast van jeugd en mensen met verward gedrag toenemen. Daarnaast kunnen kwetsbare personen met verward en/of gevaarlijk gedrag impact hebben op de veiligheid en het veiligheidsgevoel in de wijk. Datzelfde geldt voor overlast veroorzaakt door verslaafden, EU-migranten en asielzoekers. Deze overlast wordt aangepakt (zoals bijvoorbeeld momenteel op het stationsplein onder het 'Bollendak'), met een soms langdurende en op elkaar afgestemde inzet op zorg en veiligheid. Dit geldt ook voor de aanpak van overlastgevend lachgasgebruik[7], waar de verbinding met preventie en verslavingszorg aan de orde is.

7 Vanaf 1 januari 2023 staat lachgas op lijst II van de Opiumwet, het is dan verboden wordt om lachgas te vervoeren, te verkopen of te hebben (met enkele uitzonderingen), met als doel het recreatief gebruik terug te dringen en het aanbod te beperken. Voorlopig blijft daarnaast het huidige Utrechtse lachgasverbod op de acht aangewezen wijken gehandhaafd, en wordt in overleg met het Rijk en de VNG onderzocht hoe bepalingen in de APV in lijn kunnen worden gebracht met het landelijke verbod.

"Zorg voor veilige wijken is een gezamenlijke taak, die moeten we gezamenlijk dragen."

Uitspraak bewoner tijdens een participatie-bijeenkomst, 2022

Om hardnekkige overlast tegen te gaan wordt op verschillende plekken aan zogenaamde hotspots of middels buurtaanpakken gewerkt, zoals in de omgeving Zambesidreef, de THEMA-dreven, Vasco da Gamalaan, Rijnbaan (Pearsonhof), Geuzenwijk, Herderplein, en Lucasbolwerk.

In de wijken werken gemeente en politie samen met bewoners, ondernemers, verenigingen, welzijnsorganisaties en tal van andere partijen samen om de leefbaarheid en/of veiligheid te verbeteren. Daarmee is het werken aan Veiliger Wijken naast de beschreven inspanningen in dit hoofdstuk een overkoepelende prioriteit die als een rode draad door deze Veiligheidsagenda loopt.

Veelvoorkomende criminaliteit en high impact crimes

De afgelopen jaren zijn er succesvolle campagnes geweest op het gebied van preventie en bewustwording, zoals anti-autokraak-campagnes, weerbaarheidstrainingen tegen overvallen en de subsidies van het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Net als andere delen in het land is in Utrecht de omvang van high impact crimes en veelvoorkomende criminaliteit aanzienlijk gedaald en zijn er minder hotspots. Omdat dit soort criminaliteit grote invloed heeft op het gevoel van veiligheid van mensen blijven we hier aandacht voor houden. Ook omdat het vaak een ‘instapdelict is’ voor jeugdige criminelen. En we zien steeds jongere criminelen en er wordt steeds meer geweld gebruikt.

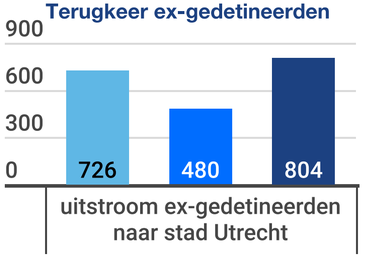
Waar willen we naartoe?

Wijken en buurten waar bewoners, ondernemers en bezoekers veilig en prettig kunnen wonen, werken en verblijven. Incidenten, casuïstiek, data en informatie van partners helpen ons te doen wat daarvoor nodig is. Daarbij horen ook gesprekken met bewoners, ondernemers en organisaties om te weten wat er speelt, zodat we daar samen met onze partners snel op kunnen inspelen. Met als resultaat dat we in verbinding zijn, en inwoners van Utrechtse wijken en buurten zich veiliger voelen, dat criminaliteit en overlast verminderen en dat mensen elkaar met respect durven aan te spreken. Onze inzet monitoren we (zie paragraaf 4.1).

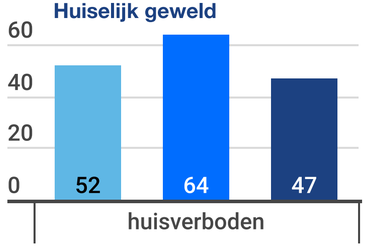
Hoe willen we dit bereiken?

De burgemeester is verantwoordelijk voor de openbare orde en veiligheid in de stad en voert de bestuurlijke regie op veiligheid. In het verlengde daarvan heeft gemeente de taak om ervoor te zorgen dat de belangrijke inzet van partijen bijdragen aan veilige wijken. Dit betekent ook dat we initiatieven uit de wijk om veiligheid en leefbaarheid te verbeteren, faciliteren en ondersteunen. Er zijn vele factoren op verschillende gebieden (bijvoorbeeld sociaal en fysiek) die van invloed zijn op de veiligheid in buurten en wijken. Zo nemen we steeds vaker het initiatief met (veiligheids)partners, bewoners en ondernemers om met gerichte integrale veiligheidsaanpakken de overlast en criminaliteit op hotspots duurzaam aan te pakken. In de driehoek wordt de politie-inzet afgestemd. Daarnaast zetten we o.a. ons stevige stedelijke netwerk van zorgpartijen in.

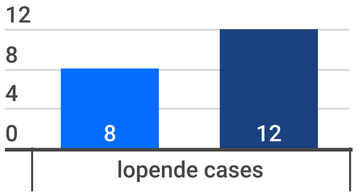
Terugkeer ex-gedetineerden

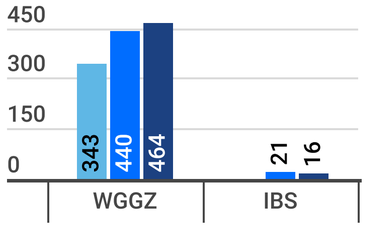
Huiselijk geweld

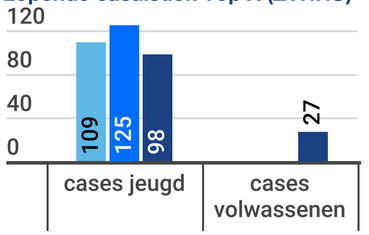
Ernstig Overlastgevende Gezinnen

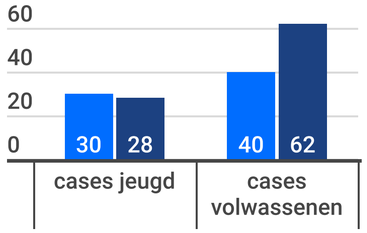
Crisismaatregelen

Lopende casuïstiek Top X (ZVHRU)

Lopende casuïstiek Lokale PGA

Fluïde jeugdgroepen

1 criminele familie: meerdere gezinnen & panden in onderzoek

Permanent in contact met de omgeving
We hechten grote waarde aan een solide basis in de wijken, hierin schuilt de kracht van het wijkveiligheidswerk. In iedere wijk werken veiligheidsteams, waarbij de gebiedsmanager veiligheid de regie voert en samenwerkt met de veiligheidspartners. De veiligheidsteams zijn zichtbaar en aanspreekbaar. Ze weten wat er speelt in de wijk doordat ze voortdurend in contact staan met ondernemers en bewoners in de wijk en een goed netwerk hebben met scholen en verenigingen.

Ze kunnen als nodig ook snel schakelen met collega's 'op het stadskantoor' voor hulp of specialistische kennis. Ze zijn goed bereikbaar voor bewoners en ondernemers en nemen vaak initiatieven om signalen en zorgen te horen. Zo organiseren we nabijheid met oren en ogen in de buurt. We stellen wijkbewoners in staat om actief bij te dragen aan de veiligheid in de wijk door te investeren in de (online) samenwerking met bewonersgroepen, bijvoorbeeld door deelname in het bondgenoten- of moedernetwerk of als stadsmaker. We reageren samen met onze partners snel op signalen van overlast, gevoelens van onveiligheid en onrust[8]. We hebben daarbij ook aandacht voor de zaken die goed gaan in de wijk, zoals de samenwerking met de beheergroepen, bijvoorbeeld voor het beheer van parken, hostels of stadsboerderijen. De uitdagingen voor de leefbaarheid en veiligheid verschillen; buurten waar de uitdagingen groter en/of complexer zijn, krijgen meer aandacht en inzet.

Wijkboa's, wijkagenten, jongerenwerkers, veldwerkers en in sommige wijken een straatconciërge: ze zijn onmisbaar in de wijkgerichte aanpak van veiligheid. Samen krijgen we een goed beeld van de wijk en herkennen we kwetsbaarheden. Bijvoorbeeld wanneer iemand slachtoffer dreigt te worden van criminaliteit of dreigt te bezwijken voor de verleidingen van (ondermijnende) criminaliteit. Met de partners in de wijk zetten we in op het bevorderen van de weerbaarheid van bewoners en ondernemers. Dat kan gaan om verschillende onderwerpen zoals ondermijnende criminaliteit, high impact crimes, digitale veiligheid of radicalisering. Kortom, werken in netwerken is het sleutelwoord.

Aanpak hotspots: gerichte, flexibele inzet op criminaliteit en overlast
Om effectief te werken is het regelmatig nodig om selectief in te zetten op risicolocaties en hotspots. Met een ander woord: maatwerk. Door interventies op de situatie in de buurt toe te spitsen, stemmen we beter af op de behoeftes en zal het effect groter zijn. Interventies variëren van extra toezicht door politie of VTH tot campagnes en het aanbieden van voorlichting of training. Ook stimuleren we actieve bewoners en ondernemers deel te nemen aan deze inzet: we betrekken hen bijvoorbeeld via buurtwhatsapp-groepen, bijeenkomsten, winkeliersverenigingen en KVO's (Keurmerk Veilig Ondernemen).

Afhandelen van (overlast)meldingen
In een veiligheidsaanpak kijken we naar diverse factoren die van invloed zijn op de veiligheid in een buurt/wijk, zoals de inrichting van de buitenruimte, het aantal kwetsbare personen in een wijk of ontmoetingsplekken voor jongeren. Vaak kunnen we met een op veiligheid gerichte buurtaanpak verbetering realiseren in de overlast of het veiligheidsgevoel.

Daarbij moeten we wendbaar zijn en snel kunnen reageren op overlastsituaties en openbare orde problematiek. Het zogenaamde flexteam van toezichthouders kan bij opkomende overlast of onrust in een buurt ingezet worden. Toenemende en verplaatsende overlastproblematiek vraagt om meer flexibele inzet van handhavers om overlast in de kiem te smoren. Ook de verbinding met het Zorg- en Veiligheidshuis Regio Utrecht en de lokale persoonsgerichte aanpak is hierbij essentieel voor overlastplegers die specifieke zorg nodig hebben. Dat vraagt om samenhang tussen preventie en repressie.

Veiligheid/buurtagenda's in het coalitieakkoord
Met name in de meer kwetsbare wijken, komen verschillende problemen/uitdagingen bij elkaar: sociale, leefbaarheid- én veiligheidsissues. In het coalitieakkoord 2022–2026 is afgesproken de wijkaanpak verder uit te breiden, met het oog op groeiende ongelijkheid:
Dit vraagt om ongelijk investeren voor gelijke kansen.

8 Onveiligheidsgevoelens omtrent verkeer vallen binnen de aanpak van het Mobiliteitsplan 2040.

Straatintimidatie

Het is niet normaal om mensen op straat lastig te vallen. Een breed maatschappelijk en diepgeworteld probleem als (seksueel) grens-overschrijdend gedrag vraagt om een stevige aanpak. In Utrecht willen we dat iedereen zichzelf kan zijn en vrijuit en veilig over straat kan gaan. Om dit probleem aan te pakken is de aanpak van straatintimidatie uitgewerkt. De focus van de aanpak ligt op het bewust maken en aanpakken van de daders en niet op het weerbaar(der) maken van slachtoffers. Waar mogelijk haken we aan bij landelijke initiatieven vanuit de onafhankelijke regeringscommissaris. Deze is aangesteld om de afname van grensoverschrijdend gedrag na te jagen.

Op die ambitie sluit deze Veiligheids-agenda aan, we zorgen dat de aanpak van veiligheid stevig hierin meegenomen wordt.

- Vanuit het ondermijningsbeeld zijn de Amsterdamsestraatweg en het Bedrijventerrein Nieuw Overvecht aangewezen als voor ondermijning kwetsbare gebieden in de nota Grenzen stellen, perspectief bieden.
- Vanuit een focus op wijken/buurten waar de veiligheidsproblematiek het meest urgent is richten we ons, zoals afgesproken in het coalitieakkoord 2022–2026, op de Amsterdamsestraatweg en de Kanaalstraat/Damstraat.
- Hiernaast sluiten we aan bij de buurtagenda's in de wijken Zuid (Kanaleneiland), Noordwest (Geuzenwijk en delen van Ondiep en Pijlsweerd) en Leidsche Rijn (Parkwijk-Zuid en Terwijde-Oost).

Meer inzet op persoonsgerichte aanpakken (PGA)

Criminele jongeren en personen met onbegrepen gedrag kunnen onveilige situaties veroorzaken. Dit kan ook gepaard gaan met dreiging en excessief geweld, zoals met wapens. Hier zetten wij in op een intensieve, versterkte persoonsgerichte aanpak (PGA) en triage. Deze personen kampen vaak met complexe en stapeling van problemen op meerdere leefgebieden. Om de achterliggende problematiek bij deze mensen te helpen aanpakken, al dan niet met begeleiding en zorg in een gedwongen kader, is een intensief traject. Daarvoor is vaak langdurige samenwerking, regie en coördinatie noodzakelijk tussen alle betrokken partners op het snijvlak van zorg en justitie.

We verbreden de huidige PGA jonge aanwas naar de groep doorgroeiers in drugscriminaliteit (nota Grenzen stellen Perspectief bieden). Dit omdat we verjonging en verharding zien in deze vormen van criminaliteit en we willen voorkomen dat een jongere generatie snel doorgroeit naar de zware misdaad. Dit doen we samen met partners uit het zorg- en veiligheidsdomein. De uitvoering van de PGA doen we op lokaal niveau of binnen het samenwerkingsverband van het Zorg- en Veiligheidshuis Regio Utrecht (Top X). Aan iedere Utrechter in de PGA/ Top X wordt een PGA-expert van de gemeente gekoppeld. De komende jaren wordt de Top X uitgebreid en worden effectieve interventies ontwikkeld. Met deze interventies op het gebied van werk, sport, opleiding en huisvesting bieden we jongeren en (jong)volwassenen perspectief. Met een slimme combinatie van grenzen stellen (repressie) en perspectief bieden (preventie) versterken we de motivatie. Met een betere analyse en screening op de onderliggende persoonlijke- en omgevingsfactoren van een PGA-jongere kunnen we interventies meer maatgericht inzetten met als doel verdere doorgroei in de (drugs)criminaliteit te voorkomen en jongeren weer terug op de rails te zetten.

3.2 Tegengaan excessen door maatschappelijke onrust

Wat zien we?
Het maatschappelijk debat over onderwerpen die raken aan het (dagelijks) leven van grote aantallen Nederlanders wordt volop gevoerd. Denk hierbij aan de oorlog in Oekraïne, corona, klimaat, vluchtelingen, stikstof, jaarwisseling en de gevolgen van kansen(on)gelijkheid. Kritische geluiden zijn essentieel voor de democratie en de rechtsstaat: de ruimte voor het uiten van maatschappelijk ongenoegen en onrust staan dan ook niet ter discussie. Sterker nog, maatschappelijke onrust uit zich op allerlei manieren en draagt juist vaak bij aan vooruitgang en vernieuwing.

Er is echter een trend zichtbaar waar ook het Rijk zich zorgen over maakt, namelijk dat we in toenemende mate uitingen zien die niet altijd binnen de grenzen van de wet plaatsvinden. Maatschappelijke onrust wordt problematisch wanneer het strafbare feiten en (ernstige) openbare ordeverstoringen tot gevolg heeft.

De burgemeester heeft als taak het grondrecht tot demonstreren te beschermen en ruim baan te bieden aan een ieder die zijn of haar geluid wil laten horen. Daarnaast is de burgemeester verantwoordelijk voor de handhaving van de openbare orde zodat onze stad veilig en leefbaar blijft. Hieronder beschrijven we wat we de komende jaren doen om te voorkomen dat spanningen en maatschappelijke onrust leiden tot een afname van (gevoel van) leefbaarheid en een toename van (gevoel van) onveiligheid en verscherpte tegenstellingen.

1. Polarisatie / radicalisering

Polarisatie en radicalisering kent meerdere gezichten. Landelijk zien we dat de jihadistische dreiging voortduurt, maar dat er eveneens sprake is van links- en rechtsextremisme. (Zie hiervoor het actuele Dreigingsbeeld Terrorismebestrijding Nederland of het jaarverslag AIVD). In sommige gevallen zien we extremistische gedragingen die niet duidelijk gekoppeld zijn aan een ideologie maar aan een thema. Bijvoorbeeld rondom het stikstofprobleem. We zien in Utrecht ook mensen die zichzelf ‘soevereinen’ noemen. Zij geven aan dat ze autoriteit niet als legitiem ervaren en zij de enige zijn die autoriteit hebben over zichzelf. De regels van de democratische rechtsstaat erkennen ze niet.

“Maatschappelijke dynamiek wordt in hoge mate bepaald door angst, onzekerheid, boosheid. Kijk naar de coronapandemie en het begin van de Oekraïnecrisis: maatschappelijke dynamiek verloopt grotendeels via vaste patronen. De oorlogsdreiging roept angst, onzekerheid en stress op. Dat beïnvloedt vervolgens ons denken, voelen en doen, op uiteenlopende gebieden in de samenleving. Van welzijn tot economie en van sociale kwaliteit, criminaliteit en veiligheid tot vertrouwen in de overheid. Daarom is het belangrijk om te weten waar je de komende tijd de vinger aan de maatschappelijke pols moet houden. Om zo eventuele ongewenste ontwikkelingen voor te zijn, en als overheid te anticiperen.”

Marnix Eysink Smeets (Lector Publiek Vertrouwen in Veiligheid aan Hogeschool Inholland Rotterdam), 2022 - Onrust begrijpen begint bij anders kijken’

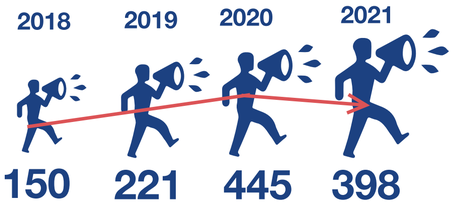
Hoewel dit tot dusver niet direct tot gewelddadige acties heeft geleid, gaat hier wel een potentiële dreiging van uit voor de legitimiteit van onze democratische rechtsstaat. Het kan leiden tot anti-overheidssentiment en afnemend vertrouwen in de overheid. Dat is zorgwekkend als het grote groepen betreft en/of er bereidheid is tot het plegen van ontwrichtende of intimiderende en gewelddadige acties.

Op meerdere momenten was er de afgelopen jaren sprake van (dreigende) rellen en ongeregeldheden (augustusrellen 2020, restaurant Waku-Waku in 2021, parkenproblematiek 2022, wanordelijkheden na verboden demonstraties, online oproep tot rellen in Kanaalstraat 2021, enz.). Oproepen tot ongeregeldheden komen vaak van personen met weinig vertrouwen in de politiek die vaak een groot informeel en online netwerk hebben.

De samenleving staat voor grote uitdagingen (energie, vluchtelingen, klimaat/stikstof, Oekraïnecrisis), die niet alleen onzekerheid en angstgevoelens kunnen veroorzaken, maar die ook direct impact kunnen hebben op het dagelijks leven. Dit kan leiden tot toenemende spanningen, polarisatie en radicalisering, anti-institutionalisme en kan zich ook uiten in een toename van het aantal demonstraties.

2. Demonstraties

Naast een stijging in de aantallen zien we ook een toename in de complexiteit van demonstraties. Bijvoorbeeld van demonstraties waarbij vooraf informatie bekend is dat zij mogelijk gepaard zal gaan met strafbare feiten en wanordelijkheden. Dit was onder andere zichtbaar bij de recente protesten tegen coronamaatregelen, de stikstofprotesten, klimaatacties en woonprotesten. Bij deze demonstraties kwamen radicaal rechts en radicaal links, anti-overheidssentimenten, complottheorieën en algemeen ongenoegen over gevoerd beleid samen.
De verwachting is dat de complexiteit van demonstraties en de verharding van protestacties verder toenemen, bijvoorbeeld als gevolg van verscherpende tegenstellingen tussen groepen in de samenleving en groeiende weerstand tegen de overheid.

3. Betaald voetbal

We zien ook een verharding rondom betaald voetbal. Na de coronapandemie is het eerder regel dan uitzondering dat een grote inzet van politie nodig is om de openbare orde bij wedstrijden te bewaren. Bepaalde groepen supporters lijken bewust uit te zijn op voetbalgerelateerde ordeverstoringen en geweld, bijvoorbeeld tegen supporters van de tegenpartij en de politie. De ontwikkeling van deze trend is in hoge mate onvoorspelbaar. Eén van de verklarende factoren is de diffuse samenstelling van de groep harde kern supporters. Er sprake van een flinke nieuwe aanwas van jongeren die eerder niet bij het voetbal in beeld waren, en die voor een deel uit de regio komen. Niet alleen zorgt dit voor verschuivende verhoudingen binnen de harde kern en daarmee gepaard gaande onrust, maar ook is het voor politie en club lastig om de nieuwe groep scherp in beeld te krijgen en te leren kennen. Dat kan leiden tot verminderde grip op de situatie bij wedstrijden.

De toename van het aantal incidenten bij wedstrijden en de verandering in de samenstelling van de doelgroep dwingen daarom tot een scherpe aanpak, zowel in de preventieve als in de meer repressieve sfeer. Daarbij gaat het onder meer om opsporing en vervolging bij strafbare feiten, het opleggen van (landelijke) stadionverboden door club en KNVB, en het opleggen van gebiedsverboden, eventueel met meldplicht. Maar vooral ook om de (door)ontwikkeling van een stevige persoonsgerichte aanpak (PGA voetbal) en het opzetten van een aanpak gericht op de groep. Op die manier zullen gemeente, club, OM en politie de komende jaren gezamenlijk zoveel mogelijk inzetten op de voorkoming van ordeverstoringen en geweld bij het betaald voetbal in Utrecht.

4. Dreiging

Criminelen zetten steeds verdergaande middelen in om onderlinge conflicten op te lossen. Niet alleen in Utrecht, maar ook op andere plekken in het land. Intimidatie en extreem geweld worden daarbij niet geschuwd en de dreiging richt zich niet alleen op criminelen onderling, maar ook op familieleden, vrienden en geliefden en vertegenwoordigers van het gezag. Afgelopen jaren heeft de burgemeester in Utrecht meerdere keren een woning moeten sluiten in verband met criminele dreiging op een woning die ook risico's voor omwonenden meebracht. Meer over wat we doen om dit ondermijnende fenomeen aan te pakken staat in hoofdstuk 3.3.

5. Crisisbeheersing

Hedendaagse crises zijn in toenemende mate complex, grensoverschrijdend en hangen niet altijd samen met een specifieke locatie. Dat geldt niet alleen voor grootschalige crises, maar ook incidenten die plaatsonafhankelijk beginnen kunnen in toenemende mate impact hebben op een groot deel van de samenleving[9]. Maatschappelijke spanningen en dreigingen die zowel on- als offline worden geuit, zijn bijna een normaal onderdeel van het leven geworden, terwijl deze zowel apart als in samenhang in toenemende mate onze samenleving kunnen ontwrichten.

Terroristische aanslagen blijven nog steeds voorstelbaar. Het hiervoor genoemde 'Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland' noemt al langere tijd de jihadistische beweging als een belangrijke dreiging, maar dat aanslagen vanuit rechtsextremisme eveneens voorstelbaar zijn. Verder zijn er nieuwe vormen van extremisme, waarvan de geweldsdreiging in het algemeen moeilijk te voorspellen is. Deze gaan vaak samen met extreme anti-overheidssentimenten en denken in complottheorieën.

9 Evaluatie Wet veiligheidsregio's, naar toekomstbestendige Crisisbeheersing en Brandweerzorg, 4 december 2020.

De afgelopen jaren stonden in het teken van ‘voortdurend’ crisismanagement als gevolg van de coronapandemie en daarna de oorlog in de Oekraïne en de vluchtelingenstroom die daardoor op gang kwam. Dit vraagt veel inzet en flexibiliteit, mede om maatschappelijke onrust te voorkomen. Ook de komende jaren vraagt dit onze aandacht. De brede vluchtelingenopvang is een flinke opgave door de fors toegenomen aantallen en het gebrek aan opvang- en doorstroommogelijkheden voor vluchtelingen en statushouders. We zien tevens een flinke toename in het aantal piketmeldingen en incidenten in de stad. Dit is een logisch gevolg van de groei van de stad en de verwachting is dat met verdere groei het aantal incidenten ook zal toenemen.

Waar willen we naar toe?

Utrecht wil een stad zijn waar grondrechten van haar inwoners worden beschermd en waar de vrijheid van meningsuiting en het demonstratierecht ruim baan krijgen. Wij streven naar een veilige en leefbare stad waarin we mogelijke maatschappelijke onrust en dreiging vroegtijdig signaleren, om daarover het gesprek aan te gaan met onze inwoners en partners in de stad. Een stad van en voor iedereen waarbij ruimte is voor verschillende meningen zonder dat dit tot geweld of radicalisering leidt. We kennen de onderstromen die in de stad leven en maken ervaren gevoelens van achterstand of onrecht bespreekbaar.

Hoe willen we dit bereiken?

We zetten ons, samen met onze partners in de stad, in om ongeregeldheden zoveel mogelijk te voorkomen. Daartoe staan we goed in contact met de inwoners, zowel on- als offline. Als er toch ongeregeldheden dreigen, zoals afgelopen jaren meerdere malen gebeurde, hanteren we een navolgbare wijze van optreden om dit te voorkomen en als dit niet lukt, treden we snel en adequaat op conform gemaakt afspraken. Hiermee beschermen we de inwoners van onze stad. Daarvoor is het onder andere belangrijk dat onze informatiepositie (ook in het digitale domein) verder wordt versterkt.

In contact met de stad

We investeren in contacten met diverse groepen in de stad, onze bondgenoten, met als gezamenlijk doel het tegengaan van polarisatie. Dit doen we onder andere samen met de gebiedsmanagers veiligheid in de wijken (zie hoofdstuk 3.1). We investeren in het onderkennen, bespreekbaar maken en ondernemen van acties om de voedingsbodems voor radicalisering -onder andere door polarisatie, gebrek aan perspectief en (gevoel van) ervaren onrecht- bij bepaalde groepen in de Utrechtse samenleving te verminderen. Er ligt een actieplan tegen etnisch profileren, dat onderdeel wordt van de integrale aanpak Inclusie. De doorontwikkeling van de aanpak van tegengaan van polarisatie, radicalisering en extremisme wordt uitgewerkt in de in 2023 geplande herijking van de aanpak Utrecht Zijn We Samen.

Ruimte voor demonstraties

We blijven vanuit bevoegd gezag demonstraties faciliteren en geven de vrijheid van meningsuiting ruim baan. Het uitgangspunt in Utrecht is dat demonstraties veilig en ongestoord plaatsvinden en er ook ruimte is voor een vreedzaam tegengeluid. Dit vergt samen met de politie en het OM een gedegen voorbereiding en indien nodig optreden tegen wanordelijkheden of strafbare feiten.

De gemeente investeert vooraf in het contact met organisatoren om ook in een drukke stad als Utrecht, met veel evenementen en een relatief kleine binnenstad, complexe demonstraties, bijvoorbeeld omdat de organisator een route door de stad wil lopen, mogelijk te maken.

Investeren in veilige evenementen en voetbalwedstrijden

Samen met de politie werken we aan een visie op veilig en leefbaar evenementenbeleid, waaronder Koningsdag. Ook wordt politie nu te vaak rondom voetbalwedstrijden ingezet om de orde te bewaken. De driehoek, bestaande uit burgemeester, politie en OM zet samen met FC Utrecht en de KNVB in op verdere normalisatie van supportersbezoek aan wedstrijden en op verminderde inzet van de (schaarse) politiecapaciteit tijdens wedstrijden.

Vuurwerkvrije jaarwisseling

Het is niet normaal om in Oudjaarsnacht hulpverleners te belagen (video) en vernielingen aan te richten. Speciale aandacht is er de komende periode voor de jaarwisseling, waarbij wordt toegewerkt naar een vuurwerkvrije jaarwisseling zonder excessen, zoals vernielingen en geweld tegen de nood- en hulpdiensten. Deze verandering vraagt niet alleen om andere wet- en regelgeving, maar vergt bovenal dat mensen bereid zijn te stoppen met afsteken van gevaarlijk, overlast gevend en schadelijk vuurwerk.

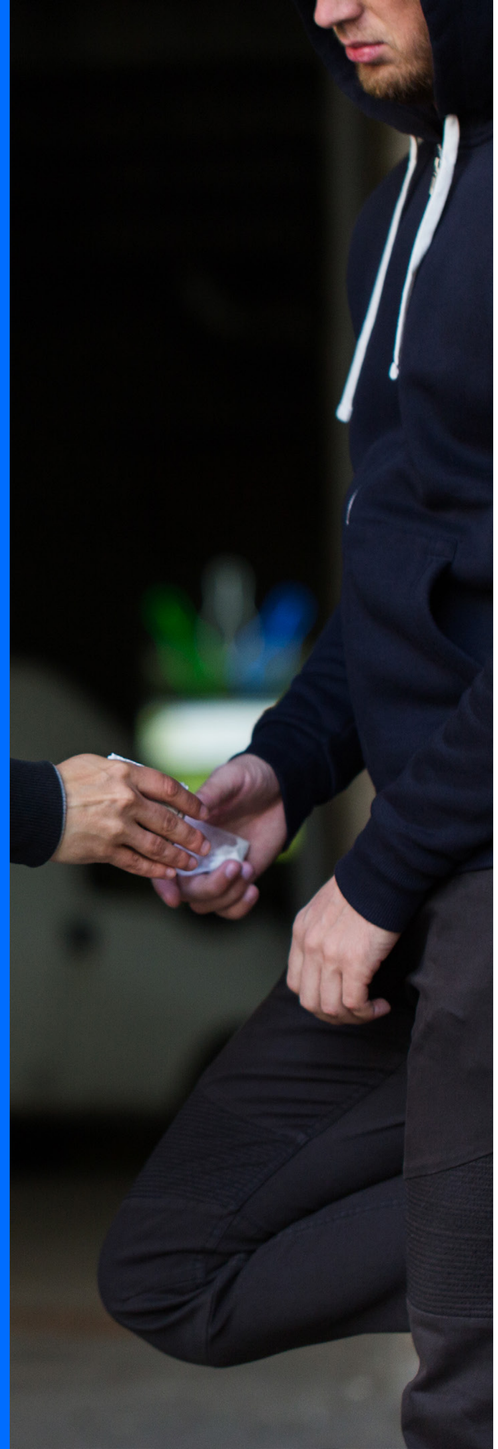
Samen met de stad voorbereiden op (acute) crises

Verder bieden we als overheid waar mogelijk en nodig een helpende hand als ergens een crisis in de stad is. We investeren in nauwe contacten en samenwerking met publieke en private partners in de stad op alle niveaus, zowel in de voorbereiding als tijdens crisissituaties. Onze crisisorganisatie kan elk type (dreigende) crisis managen en kan onafhankelijk van GRIP[10] worden ingericht. De gemeentelijke crisisorganisatie is niet alleen te gebruiken bij klassieke rampen, maar ook bij (dreigende) crises in het kader van openbare orde en veiligheid, bij maatschappelijke onrust en in alle domeinen. Burgemeester, wethouders en gemeentesecretaris krijgen bij elke (dreigende) crisis altijd, 24/7, professioneel advies en ondersteuning vanuit hun eigen organisatie. Indien nodig met externe partners

10 De afkorting ‘GRIP’ staat voor Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdingsprocedure.

‘Criminelen verleiden kinderen op de basisschool al om ergens een pakketje af te geven. Ze vragen middelbare scholieren om met hun scooter iemand weg te brengen en op te pikken. Op een dag horen ze schoten en raken ze betrokken bij een liquidatie. Jongeren worden zo de criminaliteit in gezogen en raken hun toekomst kwijt. We moeten voorkomen dat kleine jongens grote criminelen worden. Hier horen ouders ook hun volle verantwoordelijkheid te pakken.’

Dilan Yeşilgöz-Zegerius, minister van Justitie en Veiligheid

3.3 Tegengaan ontwrichtende effecten van drugsgerelateerde criminaliteit

Wat zien we?

Utrecht speelt een centrale rol in de (inter)nationale drugshandel, in Utrecht vooral aan cocaïne te relateren. De handel in drugs is zeer lucratief, er gaan enorme bedragen in om en het is onlosmakelijk verbonden met excessief geweld (zoals liquidaties en beschietingen) en andere vormen van criminaliteit. De impact in de stad is niet meer te negeren, de zichtbaarheid in het ‘gewone’ leven neemt toe. Er wordt geweld gebruikt, soms op klaarlichte dag. De woning van de buurman wordt gebruikt als opslag- of versnijdplaats van cocaïne. In een park worden automatische wapens gevonden. Ondernemingen worden gebruikt als dekmantel voor het witwassen van geld.

Er zijn zo’n 50 criminele samenwerkingsverbanden (CSV’s) actief in de stad, waarbij er opvallend sprake is van een familiaire relatie in zo’n CSV. Deze criminelen schuwen niet om bonafide mensen of ondernemers onder druk te zetten of te verleiden een rol te spelen in de logistieke operatie van drugshandel en het witwassen van het daarmee verdiende geld. Er bezwijken (kwetsbare) jonge mensen voor de verleidingen van het snelle drugsgeld. Wanneer zij ook nog geen startkwalificatie hebben, geconfronteerd worden met arbeidsmarktdiscriminatie, geen VOG (Verklaring Omtrent Gedrag) krijgen, met schulden kampen of een licht verstandelijke beperking hebben, zijn zij een extra aantrekkelijk doelwit. Rekrutering van jongeren gebeurt subtiel, gewoon in eigen buurt of via school. Een grote groep jonge mannen die zich status en geld verschaft in de drugswereld door ram- en plofkraken te plegen, vaak met enorme schade tot gevolg, blijkt in Utrecht te wonen.

150 *‘criminele samen-werkings-verbanden in Midden-Nederland’*

Waar willen we naar toe?

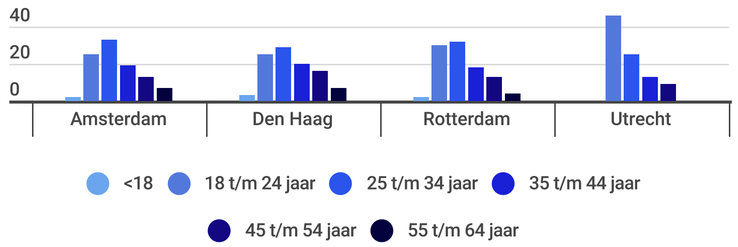
Utrecht wil een gezonde, maar ook veilige en leefbare stad zijn voor haar huidige en toekomstige inwoners. We willen de veiligheid en leefbaarheid van de stad vergroten door het tegengaan van de ontwrichtende effecten van drugsgerelateerde criminaliteit in Utrechtse wijken. Dit doen we door grenzen te stellen én perspectief te bieden. Voorkomen dat mensen in de criminaliteit stappen of er verder in door-groeien en het terugdringen van de schaduweconomie in de stad, is de kern van de aanpak.
De aanpak van de ontwrichtende effecten van drugsgerelateerde criminaliteit is ongelooflijk complex en vraagt een lange adem. De opgave vraagt ons dan ook om groot te denken, maar we weten ook dat deze opgave na vier jaar nog steeds onze aandacht zal vragen. We willen in de komende jaren dan ook

groot denken, maar kleinschalig starten met experimenteren om op die manier fundamenteel verandering teweeg te brengen.

Hoe willen we dit bereiken?
Drugsgerelateerde criminaliteit lijkt misschien een veiligheidsprobleem, maar het is geen exclusieve taak van alleen de veiligheidspartners. Het is een breed maatschappelijk probleem dat zijn weerslag heeft in de wijken van de stad en waarvan de aanpak een brede coalitie van partners, bedrijven, bewoners en ouders vraagt. Het sociale karakter dat de stad zo kenmerkt, is cruciaal bij de aanpak van ondermijnende criminaliteit. We doen dit dan ook niet alleen met de politie en het OM en andere veiligheidspartners zoals de reclassering en het gevangeniswezen, maar vooral ook met zorgpartners, sociaal domein alsmede met private partijen als banken.

De nota Grenzen Stellen, Perspectief bieden (GSPB) beschrijft de lijnen waarlangs we de komende periode het stadsbrede offensief tegen ondermijnende drugsgerelateerde criminaliteit met een veelheid aan partners willen vormgeven: het doorbreken van criminele carrières en het doorbreken van criminele geldstromen. Daarbij willen we aandacht voor criminele uitbuiting van jongeren in drugscriminaliteit. Ook dit hoort immers bij het voorkomen of doorbreken van criminele carrières in drugscriminaliteit.

Utrecht relatief veel verdachten handel harddrugs 18 t/m 24

Drugsgebruik

Het is niet normaal om harddrugsgebruik en de wereld die erachter schuilgaat ‘gewoon’ te vinden. Dat het tegengaan van de ontwrichtende effecten van drugsgerelateerde criminaliteit noodzaak is om te zorgen dat Utrecht voor haar huidige en toekomstige inwoners een leefbare en veilige stad blijft, staat buiten kijf. We zien echter ook dat vraagstukken als normalisatie van drugsgebruik en regulering van drugs actueel zijn in de samenleving. We willen dan ook graag (lokaal en landelijk) in gesprek over deze vragen.

‘Ondermijning gaat ook over sociale samenhang in een wijk, over het verdwijnen van jongeren- en opbouwwerk, over de mogelijkheden die mensen in hun leven hebben en de stress die ze daardoor kunnen ervaren. Maar preventie op dat vlak moet hand in hand gaan met repressie. Je moet drugscriminaliteit terugdringen omdat er anders een alternatief sociaal repertoire overblijft waarin men op een andere manier snel veel geld en status kan verwerven. Het sociaal domein vind ik nog steeds nogal terughoudend in de stevigheid die je ook nodig hebt om wijken op orde te houden. De politie wordt niet gezien als een bondgenoot in het werk, terwijl je voor de aanpak van ondermijning die intrinsieke samenhang wel moet accepteren.’

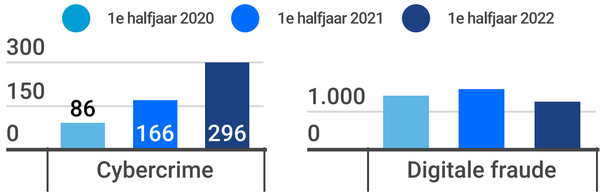
Pieter Tops in een interview, 8 december 2021 website sociale vraagstukken

3.4 Vergroten digitale veiligheid en online weerbaarheid

Wat zien we?

"Afgelopen jaar zagen politie, justitie, Europol, de politiek, banken, burgers, bedrijven en media het opnieuw: een schrikbarende toename van cyberincidenten. Ook de impact ervan steeg". Dit schrijft het OM in haar jaarbericht 2021. Onze digitale afhankelijkheid van systemen en hun ontwikkelaars neemt toe, net als de digitale criminaliteit. Zeker door de coronapandemie is dit in een versnelling terecht gekomen. Hierdoor zijn onze samenleving en economie kwetsbaarder geworden, met alle gevolgen van dien.

Dat de digitale criminaliteit en digitale onveiligheid groeiden, blijkt ook uit de cijfers. De gevallen van *cybercrime*, criminaliteit waarbij ICT zowel het middel als het doelwit is, zoals hacking, DDoS-aanvallen, mal- of ransomware en virussen, nemen flink toe. Ook de eigen gemeentelijke organisatie wordt in toenemende mate getroffen door cyberaanvallen.

Gedigitaliseerde criminaliteit, waarbij ICT een middel is om traditionele vormen van criminaliteit te plegen, zoals fraude met betaalproducten, ID-fraude en online handel (digitale fraude), maar ook grooming[11], sextortion[12], sexting[13] en chantage via e-mail of social media zijn aan een flinke opmars bezig. Onderzoek laat zien dat de meldings- en aangiftebereidheid bij digitale criminaliteit laag is[14]; de feitelijke cijfers liggen waarschijnlijk veel hoger.

Daarnaast zien we steeds vaker online sentimenten ontstaan, die kunnen leiden tot orde-verstoringen in de Utrechtse openbare ruimte. De ongeregeldheden in de zomer van 2020 en de ongeregeldheden naar aanleiding van de lockdownmaatregelen in 2021 zijn daar voorbeelden van.

Cyberincidenten hebben vaak veel impact op het slachtoffer of de organisatie die het treft. Het kan leiden tot maatschappelijke onrust, onveiligheid, ontwrichting, economische en/of gezondheids- of reputatieschade, ook schaamte speelt daarbij een rol. Niet zelden is sprake van uitsluiting, zelfmoord, faillissement, ernstige openbare orde incidenten, calamiteiten of crises.

Waar willen we naar toe?

Utrecht wil een stad zijn waar bewoners, bezoekers en ondernemers zich beter bewust zijn van en weerbaar zijn tegen digitale dreigingen en cybercriminaliteit. Vanuit een actuele online informatiepositie kunnen we duidelijk onderscheid maken tussen rollen en verantwoordelijkheden voor de gemeente en onze partners. Op basis daarvan ontwik-kelen we interventies en zo mogelijk bestuurlijke maatregelen om digitale criminaliteit en incidenten te verstoren, te stoppen, op te sporen en te vervolgen. Dit doen we voor én met publieke en private partners in de stad, bewoners en ondernemers. De Utrechtse crisisorganisatie is, in samenwerking met belangrijke betrokken stedelijke partners die traditioneel geen deel uitmaken van de traditionele crisisorganisatie, optimaal voorbereid zodat snel en effectief kan worden gereageerd in het geval van een (dreigende) cybercrisis.

11 Grooming is digitaal kinderlokken. Er is sprake van grooming als een volwassene via ICT contact legt met een kind, met de intentie om dat kind te ontmoeten met het doel om seksueel misbruik te plegen of kinderpornografische afbeeldingen te produceren.
12 Sextortion is afpersing met een seksueel getinte foto (of video).
13 Sexting is het verspreiden of delen van seksueel getinte berichten of foto's of video's van zichzelf via mobiele telefoons of andere media.
14 Zie onderzoek van de NSCR en de Erasmus Universiteit in de volgende publicatie: S.G.A. van de Weijer, E.R. Leukfeldt, S. van der Zee (2020). Slachtoffer van onlinecriminaliteit, wat nu? Een onderzoek naar aangiftebereidheid onder burgers en ondernemers. Politie en Wetenschap.

Hoe willen we dit bereiken?
We werken toe naar een duurzame aanpak om digitale veiligheid en weerbaarheid te vergroten, o.a. middels de pijler digitale weerbaarheid in de Visie Digitale Stad. Dit vraagt een intensieve en aanhoudende inzet en commitment van alle betrokken partijen, onder regie van de gemeente. Voor de Utrechtse situatie nemen we initiatieven en werken we nauw samen met stedelijke partners en bewoners in de stad. Tegelijkertijd sluiten we aan bij aan regionale en landelijke platforms, omdat cybercriminaliteit niet aan gemeentegrenzen gebonden is.

Investeren in de Utrechtse community
Juist bij online criminaliteit en verstoringen ben je zo sterk als de zwakste schakel. Eén klik kan zeer grote gevolgen hebben voor een hele keten. We dienen dus oog te hebben voor de ketens waarin we samenwerken aan de stedelijke functies in de stad: mobiliteit, economie, zorg, onderwijs, basisvoorzieningen (onder andere drinkwater, elektriciteit, telefonie en internet), bestuur & governance, openbare orde en publieke dienstverlening. We investeren dan ook verder in de Utrechtse cyberweerbaarheidscommunity van stedelijke partners die we de afgelopen jaren hebben opgebouwd. We breiden deze community verder uit met organisaties die een bijdrage leveren aan de functies en we willen de samenwerking formaliseren. Aan de basis staat dat organisaties verantwoordelijkheid nemen voor het goed functioneren van de eigen digitale systemen en de manier waarop ze met deze systemen werken. We intensiveren de kennis- en informatie-uitwisseling en investeren structureel in het trainen voor en oefenen met cyberincident-scenario's.

Verbeteren actuele informatiepositie
Een goede informatiepositie is essentieel om effectief, efficiënt en tijdig op te treden. Alleen een goed geïnformeerd lokaal bestuur kan op basis van de laatste trends en ontwikkelingen op het gebied van digitale criminaliteit en een situationeel beeld van acute dreigingen, incidenten en kwetsbaarheden zorgen voor een veiliger (digitale) stad. Dat geldt voor de eigen organisatie, voor de ketens waarin we samenwerken én de digitale veiligheid van bewoners en ondernemers. Het is daarnaast belangrijk om goed zicht te hebben op onrechtmatige activiteiten die online afspelen, zodat zo nodig vroegtijdig kan worden geïntervenieerd om daarmee fysieke ordeverstoringen te voorkomen.

De politie, zowel de lokale digitale wijkagenten als het zogenaamde Digitaal District Midden-Nederland en het cybercrimeteam Midden Nederland, is een belangrijke partner bij de aanpak. Politie heeft uiteraard een taak in de opsporing van cybercriminaliteit. Zij deelt op basis van aangiften, meldingen en opsporing de belangrijkste trends en ontwikkelingen en algemene daderkenmerken, waarbij vanzelfsprekend aan de geldende regels met betrekking tot het uitwisselen van persoonsgegevens wordt vastgehouden en aandacht is voor ongewenst profileren. Deze informatie-uitwisseling is echter nog niet optimaal en kan op diverse fronten worden verbeterd. We sluiten dan ook aan bij een landelijke klankbordgroep die met de Nationale Politie toewerkt naar een uniform cyberbeeld voor alle politieregio's. Ook maken we hierover lokaal bindende afspraken.

Ontwikkelen en inzetten van interventies
We werken met publiek en private partners, ondernemers en actieve bewoners aan het versterken van de digitale weerbaarheid en richten ons daarbij vooral op de doelgroepen senioren, werkenden, jongeren en kinderen, ouders en het Utrechtse MKB. Het zijn juist deze doelgroepen die een grotere kans maken om slachtoffer of (onbedoeld) dader te worden van digitale criminaliteit of incidenten. Daarnaast zijn het de professionals die met deze doelgroepen werken, die handvatten moeten hebben of krijgen om die weerbaarheid te versterken. De inzet is gericht op bewustwording creëren, signalen herkennen, het bieden van handelingsperspectief om slachtofferschap te voorkomen, maar ook om (herhaald) daderschap te voorkomen. Kortom in de brede zin versterken van de weerbaarheid; gericht op diverse vormen van zowel cybercrime (hacking, malware, DDos-aanvallen, enz) als gedigitaliseerde criminaliteit (bankpasfraude, identiteitsfraude of fraude met online handel, maar ook sexting en sextortion en het afpersen van personen via e-mail of sociale media).Bij de aanpak betrekken we het Utrechtse bedrijfsleven, MKB Midden Nederland en onderwijsinstellingen.

'Ik ben Stadsmaker digitale veiligheid geworden omdat ik van dichtbij heb meegemaakt dat een familielid is opgelicht via whatsapp-fraude. Daar was ik nogal van onder de indruk. Dat was voor mij een reden om te denken "Ik zou andere mensen wel willen informeren en hiervoor willen behoeden"

Stadsmaker digitale veiligheid Liesbeth (2022)

Dit doen we door middel van concrete acties, zoals het inzetten of ontwikkelen van interactieve games en (onderwijs) programma's gericht op bijvoorbeeld filterbubbels of het voorkomen van grooming, om zodoende kinderen of jongeren digiwijs te maken. Ook laten we Utrechtse studenten cyber-securityscans uitvoeren bij ondernemers. Zo zijn we enerzijds als samenleving beter bestand tegen cyberincidenten en anderzijds vergroten we de noodzakelijke kennis bij (jonge) Utrechters.

Door deze interventies specifiek gericht op jongeren kunnen we ook een verbinding maken met andere ontwikkelingen: de komende jaren ontstaat een grote behoefte aan ICT-ers. We moeten de kansen grijpen en kinderen, jongeren en studenten meer kennis laten maken met en vaardigheden leren over digitale middelen. Als je weet hoe het werkt, kan je je beter weren tegen de risico's die eraan zitten. Als je vervolgens daarmee een goede boterham kan verdienen en ondernemers vacatures kunnen vervullen, sla je twee vliegen in één klap.

We vergroten de groep vrijwilligers 'Stadsmakers digitale veiligheid', die medebewoners wijzen op de cybergevaren en voorlichting en tips geven. We peilen de behoeftes van bewoners, ondernemers en organisaties met betrekking tot digitale weerbaarheid. Op basis van al die informatie kunnen we aanvullende passende maatregelen treffen en interventies ontwikkelen.

Alleen strafrechtelijk optreden is niet genoeg om cybercrime, gedigitaliseerde criminaliteit of online verstoringen adequaat te bestrijden. In samenwerking met scholen, jongerenwerk en andere partijen bieden we jongeren kennis en handvatten om ze veerkrachtig te maken tegen online verleidingen of druk. Met jongerenwerk, digitale wijkagenten en collega's uit de teams veiligheid in de wijken houden we in de gaten of er online signalen zijn die kunnen leiden tot digitale criminaliteit en/of maatschappelijke onrust. Op basis daarvan kunnen de professionals proactief met bewoners, kinderen en jongeren het gesprek aangaan over hun gedragingen en keuzes in de digitale wereld. We zetten daarnaast samen met partners in op innovatie bij opsporing en vervolging.

We zoeken in onze aanpak aansluiting bij landelijke initiatieven en sluiten aan bij de actualiteit. Ook zoeken we bij de ontwikkeling van nieuwe initiatieven, in voorkomende gevallen, actief de samenwerking met private partijen. We onderzoeken samen met partners welke inspanningen en interventies daadwerkelijk een effect hebben in de aanpak en handelen naar bevind van zaken.

Voorbereiden op cyberincidenten

In het kader van de crisisbeheersing bereiden we ons voor op cyberincidenten die uitval van vitale systemen of maatschappelijke ontwrichting of verstoring tot gevolg kunnen hebben. We dragen er zorg voor dat we ons, zowel intern als in samenwerking met de partners waarmee we werken aan de stedelijke functies, intensief voorbereiden op eventuele cyberincidenten of crises, door regelmatig en in wisselende samenstellingen te trainen en te oefenen met diverse cyber-crisisscenario's. We investeren daarnaast in onderlinge kennis-uitwisseling om te komen tot een gezamenlijk handelings-perspectief om enerzijds incidenten zo veel mogelijk vóór te zijn, en anderzijds in voorkomende gevallen snel en efficiënt op te treden in het geval van een feitelijke (dreigende) cybercrisis.

'Openbare orde' online

Het is niet normaal om op te roepen om ergens te komen rellen. De laatste tien jaar is naast de fysieke wereld een digitale wereld ontstaan, waarin mensen elkaar intimideren, lijnrecht tegenover elkaar komen te staan of radicaliseren. Er wordt opgeroepen tot wanordelijkheden en geweld, burenruzies worden er uitgevochten of persoonsgegevens worden online gezet. In de 'anonieme' digitale wereld worden ook (potentiële) daders geronseld om ernstige criminaliteit te plegen. Velen wanen zich anoniem en onaantastbaar op het internet, waardoor een vrijstaat ontstaat waarin ogenschijnlijk alles kan en mag en die polariserend werkt. De (ondermijnende) effecten merken we ook in de buitenwereld. Hierover wil het college met de raad, partners en bewoners in gesprek. Doel is te laten zien wat er speelt en wat het effect kan zijn en om indien nodig grenzen te stellen en op te treden wanneer deze grenzen worden overtreden.

Verantwoording, communicatie en financiën

4.1 Voortgang en beoogd effect

We weten dat veel resultaten en maatschappelijke effecten binnen de aanpak van veiligheids-problematiek moeilijk te kwantificeren zijn en dat de effecten vaak door meerdere factoren worden beïnvloed. Tegelijkertijd willen we wel zien of de aanpak het gewenste effect heeft gehad. We monitoren daarom de voortgang enerzijds aan de hand van data uit de inwonersenquête, de veiligheidsmonitor, politiecijfers, (overlast)meldingen en andere cijfers. Anderzijds voeren we ook gesprekken met veiligheidspartners, professionals en onze netwerken en allianties in de wijken. Zo kunnen we (bij)sturen op basis van cijfers, signalen en gesprekken en zijn we in staat de voortgang gezamenlijk te duiden.
Er wordt daarom gezocht naar indicatoren die passen bij de complexe veiligheidsproblematiek en we gaan daarover het gesprek aan met professionals. We gaan in de looptijd van deze Veiligheidsagenda graag met uw raad in gesprek over de voortgang en/of resultaten van de in deze Veiligheidsagenda beschreven (deel)onderwerpen.

Het belangrijkste beoogde effect van een meerjarige Veiligheidsagenda is het verbeteren van de veiligheid en leefbaarheid van de stad. Denk verder aan beoogde effecten als:

1. Utrechters voelen zich veiliger in hun buurt.
2. Strafbare feiten en (ernstige) openbare ordeverstoringen die zijn ontstaan als gevolg van maatschappelijke onrust zijn beheerst dan wel afgenomen.
3. Jonge aanwas en doorgroeiers in (drugs)criminaliteit recidiveren minder na detentie en hebben een ander toekomstperspectief in de vorm van werk/opleiding/dagbesteding.
4. Crimineel misbruik van geld, locaties, ondernemingen en branches in de stad en de effecten daarvan op de stad is teruggedrongen.
5. Utrechters en Utrechtse wijken/buurten zijn (online) weerbaarder tegen de veiligheidsproblemen die spelen.

4.2 Communicatie

Communicatie over veiligheid is de komende vier jaar gestoeld op het principe van samenwerking *met en via* (keten)partners, maar ook op duurzaam contact en samenwerking met ondernemers en inwoners. ‘We zijn samen verantwoordelijk voor een veilige en leefbare stad’. Daar kan iedereen op zijn/haar manier aan bijdragen.

We willen de betrokkenheid vergroten, een duidelijk handelingsperspectief bieden (wanneer, wat en hoe) en daarmee de weerbaarheid in wijken en buurten en van bepaalde groepen versterken.

Communicatie is ook een belangrijk onderdeel bij het verantwoorden. Daarbij gelden de volgende uitgangspunten:

- Duidelijke rol en profilering van gemeente en (keten)partners.
- Aansluitend en ondersteunend aan bestaande programma’s
- Met inzet van beschikbare data
- (Bestaande) initiatieven zichtbaar maken en ervaringen delen
- Communicatie wordt ingezet als instrument (training/voorlichting/interventie) binnen uitvoeringprogramma’s/deelprojecten

We willen de betrokkenheid vergroten, een duidelijk handelingsperspectief bieden (wanneer, wat en hoe) en daarmee de weerbaarheid in wijken en buurten en van bepaalde groepen versterken.

4.3 Financiële paragraaf

Voor de uitvoering van de prioriteiten van deze Veiligheidsagenda zijn extra financiële middelen toegekend vanuit het Coalitieakkoord en vanuit Rijksmiddelen. Samen met de gelden uit de Begroting van Programma Veiligheid is dit de basis om uitvoering te geven aan de Veiligheidsagenda. Jaarlijks herijken we de veiligheidssituatie in relatie tot de beschikbare middelen. Voor het tweede deel van de planperiode van deze Veiligheidsagenda (vanaf 2025) is het op dit moment nog niet duidelijk of ambitie en middelen met elkaar in overeenstemming zijn. Indien aanvullende middelen benodigd zijn en deze komen niet beschikbaar, dan stellen we de ambities bij.

Coalitieakkoord 2022–2026

- Vanuit het Coalitieakkoord (bijlage financiën bij het Coalitieakkoord) zijn structureel middelen vrij gemaakt voor de uitvoering van de nota ‘Grenzen stellen perspectief bieden’ (2023: €2 miljoen en 2024 tot en met 2026: €3 miljoen per jaar).
- Daarnaast is vanuit het Coalitieakkoord geïnvesteerd in de integrale gebiedsgerichte aanpak Amsterdamsestraatweg en Kanaalstraat/Damstraat (focusgebieden), waarbij een groot deel van de gelden ingezet wordt op wijkveiligheidsproblematiek (€0,5 miljoen per jaar voor de jaren 2023 tot en met 2026).
- Onder de paragraaf Digitale Stad is in het Coalitieakkoord €0,25 miljoen in 2023 en voor de jaren 2024 tot en met 2026 €0,5 miljoen per jaar gereserveerd voor Digitale Weerbaarheid waarvan 50% wordt bestemd voor het programma Veiligheid (Digitale Veiligheid en weerbaarheid).

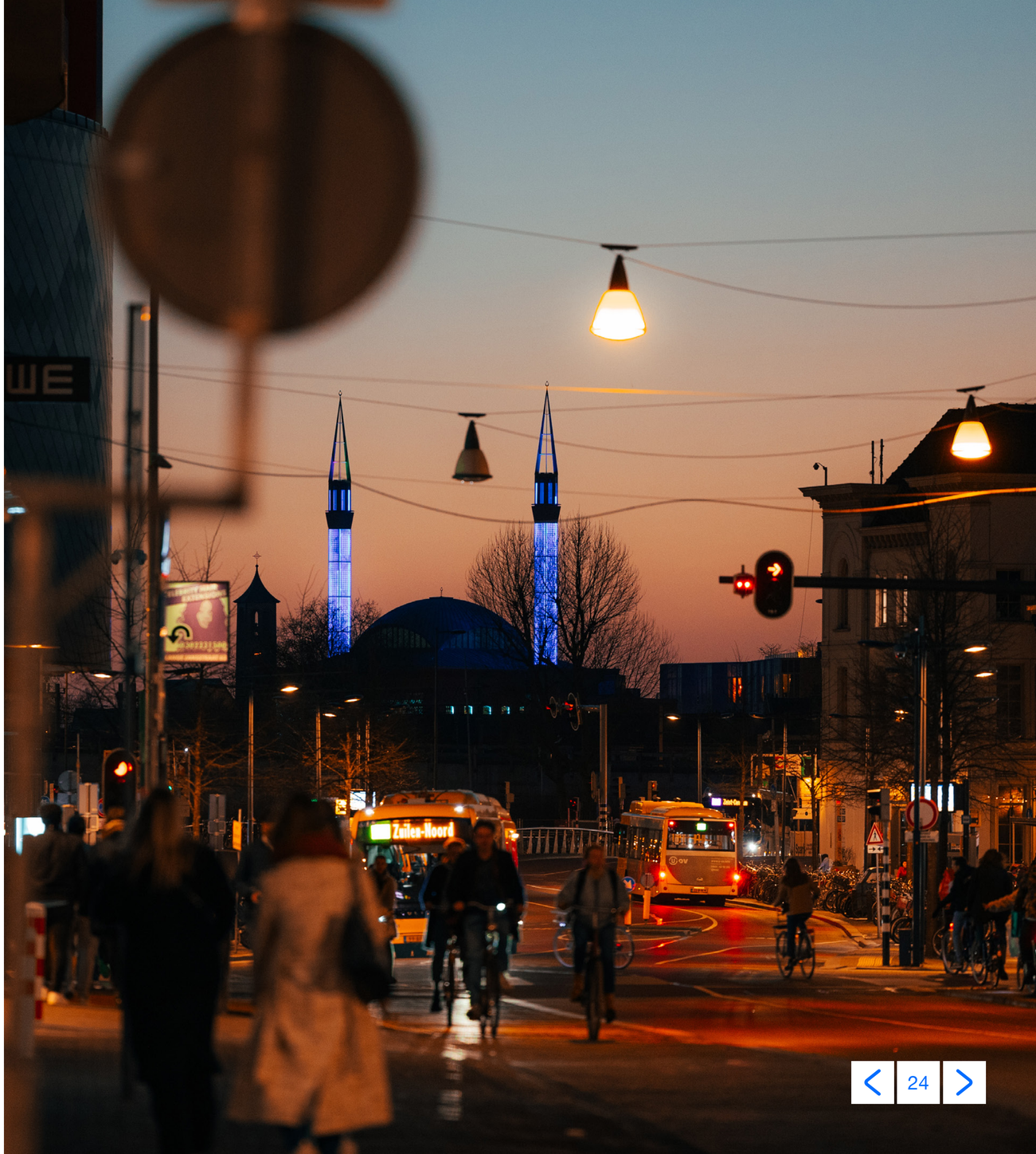
Rijksbijdragen

De Rijksbijdrage Preventie met Gezag ondersteunt de nota ‘Grenzen stellen perspectief bieden’ ter grootte van €3 miljoen per jaar (2023–2026).

Bijlage 1 – Infographic ontwikkelingen Veiligheid in Utrecht

- De cijfers in deze infographic geven een beeld van hoe de criminaliteit en overlast zich in Utrecht ontwikkelt. Hiernaast wordt continu gezocht naar aanvullende cijfers, inzichten van professionals en wetenschappelijke inzichten die de omvang van de meer onzichtbare en ondermijnende criminaliteit in beeld brengen.
- Naar verwachting zijn er door een lage melding- en aangiftebereidheid veel dark numbers (niet-geregistreerde criminaliteit).
- Corona heeft invloed op de cijfers gehad. Mensen waren thuis (minder woninginbraken, meer ervaren overlast) en/of vertoonden ander gedrag (meer gedigitaliseerde criminaliteit, meer demonstraties)

Zie volgende pagina

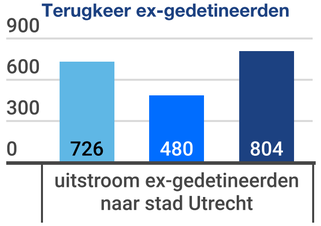

Zorg & Veiligheid

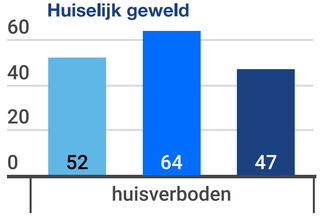
Doelstelling Zorg en Veiligheid: Voorkomen van gevaar, dreiging en overlast door hoog risico en/of kwetsbare personen, voorkomen van recidive en doorbreken van criminele carrières, door:

- **PGA**
- **Aanpak criminele families en ernstig overlastgevende gezinnen.**
- **Begeleiding Detentie en Terugkeer naar basisaanbod voorzieningen en focus op motivatie naar een beter perspectief**
- **Aanpak huiselijk geweld (huisverboden) en crisismaatregelen GGZ/ IBS**
- **Informatie- en risicogestuurd werken.**

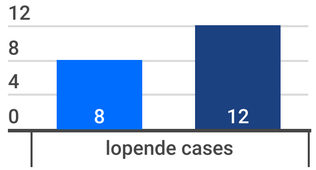
Terugkeer ex-gedetineerden

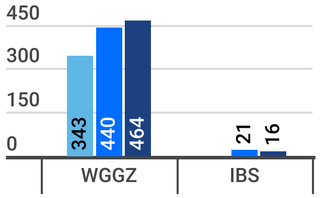
Huiselijk geweld

Ernstig Overlastgevende Gezinnen

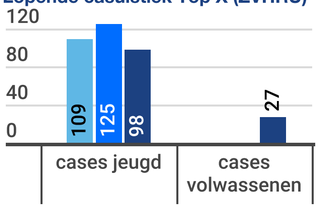

Crisismaatregelen

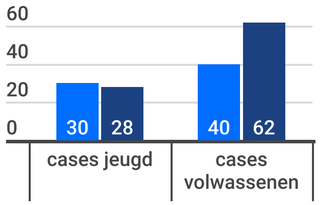

Lopende casuïstiek Top X (ZVHRU)

Lopende casuïstiek Lokale PGA

Fluïde jeugdgroepen

1 criminele familie: meerdere gezinnen & panden in onderzoek

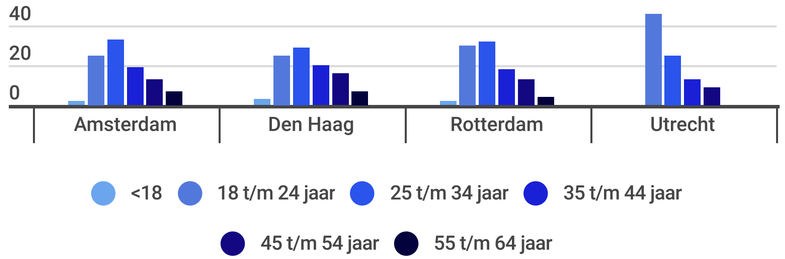
Ondermijning

Relatief veel jonge verdachten handel hard-drugs

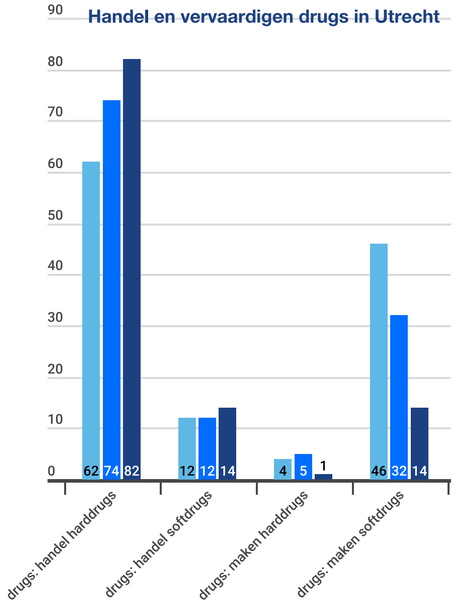
Utrecht heeft relatief het grootste aandeel verdachten van handel harddrugs van 18 t/m 24 jaar. Dit type delict is ook het meest toegenomen van alle drugsdelicten.

Criminelen in Utrecht verdienen grof geld met de handel in drugs en het ronselen van kwetsbare jongeren. Dat gaat gepaard met excessief geweld. Het crimineel vermogen wordt witgewassen in dekmantel-bedrijven en er wordt gefraudeerd met overheidsgeld. Criminele familienetwerken oefenen druk en invloed uit in Utrechtse wijken.

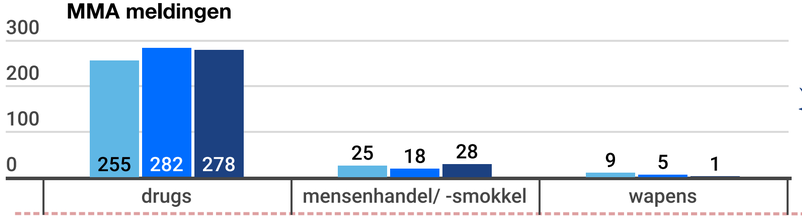
Utrecht relatief veel verdachten handel harddrugs 18 t/m 24

Handel en vervaardigen drugs in Utrecht

MMA meldingen

Plofkraken

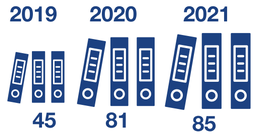

- **30 van de 77 in 2019 aangehouden plofkrakers komen uit Utrecht.**
- **200 personen uit Midden-Nederland betrokken bij plofkraken.**
- **30% van de aangehouden plofkrakers in Midddden-Nederland betrokken bij handel in cocaïne/hennep.**

Bibob onderzoeken

Het Bibob instrument is ingezet bij aanvragen voor o.a. vergunningen en vastgoedtransacties.

BIBOB onderzoeken

Mensenhandel

In Utrecht zien we het aantal meldingen mbt seksuele uitbuiting toenemen. Ook arbeidsuitbuiting en criminele uitbuiting vinden hier plaats maar we hebben pas een klein deel in beeld van de daadwerkelijke uitbuiting.

Criminele samenwerkingsverbanden

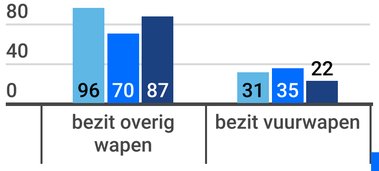
Utrecht kent rond de 50 CSV's en heel Midden-Nederland ongeveer 150.

Wapens

In januari 2021 werd in het Utrechtse park Transwijk een grote wapenvondst gedaan. Er is een toename van het misdrijf 'bezit overige wapens' en de wapeninleveractie in okt 2021 leverde bijna 100 wapens op.

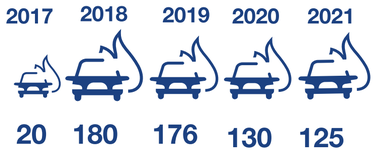
Misdrijven - wapenbezit

Openbare orde en crisisbeheersing

Autobranden

Elk jaar is er een aanzienlijk aantal autobranden.

Gecoördineerde Regionale Incidentenbestrijdings Procedure (GRIP)

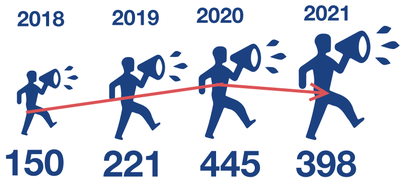

Gaslek Catharijnesingel (2021)
1x GRIP 1

Corona (2020, 2021)
1x GRIP 4

Demonstraties

De afgelopen twee jaar waren er dubbel zoveel demonstraties als de jaren ervoor

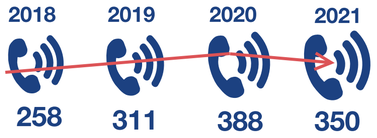
Meldingen vuurwerkoverlast

Uitgelicht 2021

- *Vondst van AK's in Park Transwijk*
- *Plofkraak in Choorstraat*
- *WakuWaku*
- *Schip met fosfine lading*
- *Schietpartij café de Plak*

Piketmeldingen

Polarisatie & Radicalisering

Corona(maatregelen) hebben gezorgd voor versnelling van processen van maatschappelijke onrust, polarisatie en/of radicalisering. We zien dit terug in gepolariseerde, verharde, (online) discussies, demonstraties en de snelle sprong die gemaakt wordt van het activistische naar het extremistische. Sociale media hebben hierin een faciliterende en mobiliserende rol met de hoeveelheid complottheorieën en desinformatie die verspreid wordt. Steeds vaker is sprake van bedreiging en/of intimidatie van politici, journalisten of wetenschappers.

Met onze veiligheidsaanpak en daarin in het bijzonder 'Utrecht zijn we samen' zien we deze maatschappelijke processen en bieden we daar een weerwoord tegen door een combinatie van preventie waar kan en repressie waar moet.

Elke wijk kent een bondgenotenoverleg met sleutelfiguren uit de wijk. We zijn bezig met de herijking en verbreding van de bondgenotenaanpak.

Ruim 400 professionals getraind op multicultureel vakmanschap en radicalisering

Polrad cases in 2020
39
Cases in 2021
43

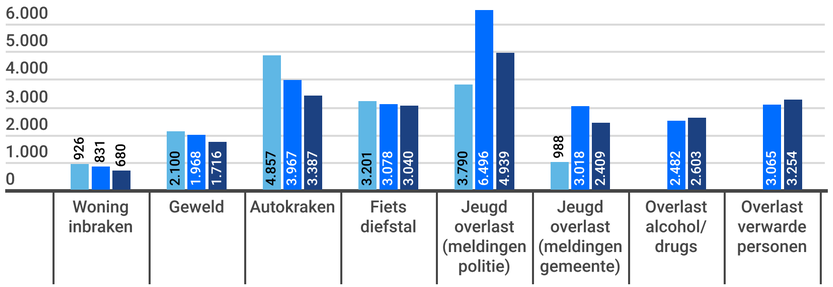
Cameratoezicht

De stad groeit en de veiligheidsproblematiek groeit met de stad mee en wordt complexer. Cameratoezicht kan bijdragen om overlast en openbare orde verstoringen te verminderen en om adequaat te kunnen optreden. Het huidige camerabeleid legt beperkingen op die in toenemende mate knellen. Onder andere de vraag naar (flexibele) camera's is groter dan het aanbod. Het afgelopen jaar zijn daardoor tijdelijk meer flexibele camera's ingezet dan het camerabeleid toestaat. Momenteel evalueren we het huidige camerabeleid en gaan we in gesprek met de inwoners van de stad over het nut en de noodzaak van camera's.

75 vaste camera's
6 flexibele camera's

Geregistreerde criminaliteit en overlast

De afgelopen jaren tonen alle vormen van geregistreerde criminaliteit in Utrecht een noemenswaardige daling. Sinds de coronacrisis is bovendien een extra afname van deze delicten zichtbaar. Desondanks zien we ook dat alertheid geboden is. Overlast van alcohol/drugs en verwarde personen is juist toegenomen.

Cybercrime & gedigitaliseerde criminaliteit

Cybercrime

Cybercrime bestaat uit misdrijven die gepleegd worden met een ICT-middel en die gericht zijn op ICT, zoals hacking, DDoS-aanvallen, ransomware, virussen en malware.

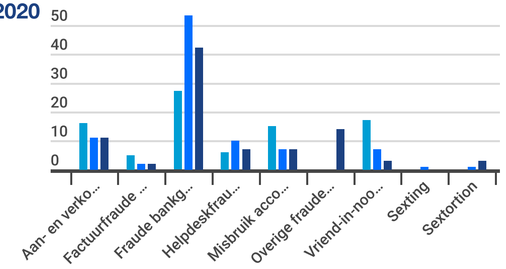
Digitale criminaliteit

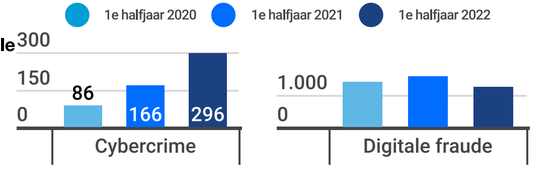
Gedigitaliseerde criminaliteit betreft traditionele delicten waarbij ICT als middel wordt ingezet, maar niet het doel is. Daarbij gaat het bijvoorbeeld over (bank)helpdeskfraude, fraude met bankgegevens of internetbankieren, identiteitsfraude, of fraude met online handel, maar ook sexting en sextortion en het afpersen van personen via e-mail of sociale media. Niet van al deze delicten zijn cijfers beschikbaar en in de figuur is bijv. alleen digitale fraude (fraude met betaalproducten, ID-fraude en online handel) opgenomen.

Uitgelicht 2021

- *Schade cybercrime 2021 MN: 11,9 MLJ, + 38% tov 2020*
- *Aangiftebereidheid is gemiddeld maar 14%*

Meldingen gedigitaliseerde criminaliteit Midden-Nederland 1e half jaar 2022 tov 1e half jaar 2021 en 2020

Legenda: 2019 2020 2021

Bronnen: RVS, politie, Zicht op Ondermijning, clusters OOV, nota GSPB

www.utrecht.nl/veiligheid

Bijlage 2 – Overzicht aanverwante nota’s

Datum	Beleidsnota
30 mrt 2021	Programma Detentie- en Terugkeer (link)
15 juli 2021	Visie Digitale Stad (link)
14 dec 2021	Aanpak Straatintimidatie (link)
23 dec 2021	Nota ‘Grenzen stellen, perspectief bieden’ (link)
12 okt 2022	Raadsbrief Actieplan Straatintimidatie Utrecht (link)
1e kwartaal 2023	Beleidskader Cameratoezicht 2023–2026
Mrt 2023	Veiligheidsagenda 2023–2026
1e kwartaal 2023	Actieagenda Mensenhandel
1e kwartaal 2023	Uitvoeringsplan ‘Grenzen stellen, perspectief bieden’
2e kwartaal 2023	Herijking Utrecht Zijn we Samen
2023	Actieplan etnisch profileren

Colofon

Veiligheidsagenda 2023–2026
December 2022

Fotografie
Voorkant, Marnix Schmidt
Pagina's 4, 5, 6, 8, 22, 24 Jimme Porton
Pagina's 2, 3, 9, 10, 19, 23 Beeldbank gemeente Utrecht
Pagina 13 Ruud Voest
Pagina's 14, 17 Shutterstock
Pagina 27 iStock

Informatie
Gemeente Utrecht
Openbare orde en Veiligheid
Postbus 16200
3500 CE Utrecht
www.utrecht.nl/wonen-en-leven/veiligheid

Opmaak
Enof creatieve communicatie